

Biblioteka
Ojców Kamedułów.
w Błesiszewie

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI.
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq. Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum
SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexa

De Opposito Virtutum sc:

DE PECCATIS,

DE DECEM DEI PRÆCEPTIS,

ubi breviter de Præceptis Ecclesiæ,

tandem de SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORUM

A V T H O R E

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs

MANUSZOWSKI, Ord: Prædicti

Hic annexum Supplementum ad dissertationem

de Antichristo & signis antecedentibus
finem mundi.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, typ. ACADEMICIS.

M. Eriam Camala in Insula

Vignesi

 Perillustri, Magnifico, ac
Reverendissimo D. D.

M. P E T R O
P R A C Z L E W I C,

S. Th: Doctori & Professori,
Ecclesiæ Cath: Crac: CANONI-
co. Per eandem Dioccesim.

Librorum CENSORI.

Almæ Universitatis Cracov:
RECTORI ac PATRONO,

P. FERDINANDVS OHM alias JA-
NVSZOWSKI, M. Ord: Præd:

Perillustri Magnifice ac Re-
verendissime D. D.

 E X c e l l e n t i a m, u t i l i t a t e m,
n e c e s s i t a t e m S E N T E N T I A -
(1) . R U M

RUM SACRARUM in gratiam
Ordinandorum, è sacris pa-
ginis desumptarum, omnibus
esse notam non dubito. Qua-
rum excellentia, innotescit
connexione ad supremū Ens.
DEVM unum & Trinum.
Utilitas. Omnis enim Scri-
ptura, intellige, **Sacra**, est uti-
lis ad erudiendum ad justi-
tiam. 2. ad **Timotheum** 3.
Tandem necessitas. Hanc
enim repellens repellendus à
Sacerdotio. Quia Tu scien-
tiam repulisti, repellam Te
ne Sacerdotio fungaris mihi.

Ose.

Osee c. 4. Quas dum in-
quing, Opuscula, sc: Symbo-
lum Apostolorum. De vir-
tutibus. De peccatis, sed ca-
vendis. De praeceptis DEI
& Ecclesiae. De Sacramen-
tis in communi & particu-
lari, divido, ad quinque fon-
tes de Sacratissimo Corpore
Salvatoris emanantes, refle-
ctor. De his prænuntiante
Propheta omnis Sacra do-
ctrina emanat. Haurietis a-
guas in gaudio de fontibus
Salvatoris. Isaia c. 12.

Has dum pro bono Eccle-
(2) sic

sic pretioso Sanguine Christi D. fundata in gratiam Ordinandorum è sacris literis desumo, sub Perillustri Magnificæ ac Reverendissimæ Dignitatis Nomine, lucem publicam videre humillimè peto. Non renuet Perillustri Magnifica & Reverendissima Dignitas benevolento affectu suscipere, cui longè majora debentur.

Quem dum post Philosophicos & Theologicos cum fructu Discipulorum superatos labores, celeberrima Uni-

versitas Cracoviensis laureâ
Doctoratûs decoravit. Di-
gnitate Magnifici RECTO-
RIS honoravit. Venerabi-
lis Cathedra Cracoviensis ad
eminentiam Reverendissimi:
Canonicatum Ecclesie Ca-
thedralis intelligo; sublima-
vit. Auctoritas Episcopa-
lis contra temerarias & hæ-
reticas doctrinas Censorem
Librorum per totam Craco-
viensem Diœcesim firmavit.
Ego omnium minimus SEN-
TENTIARUM SACRARUM opu-
sculo, quantitate quidem par-

vo, affectu tamen grandi,
premissâ profundissimâ sub-
missione veneror. Quantum
possum tantum audeo. Per-
mite igitur sub Dignissimo
Nominis Tui patrocinio,
hoc opusculum in lucem pu-
blicam prodire. Quod dum
spero, imò jam video: Tibi
Perillustri Magnifice & Re-
verendissime Domine, feli-
cem in rebus agendis moder-
nis calamitosis temporibus
dexteritatem, gratiam Nu-
minis, tutelam Calitum, &
post decursum vite, immor-
talem

di,
Sub-
um
er-
mo
io,
pu-
um
Tibi
Re.
feli-
der-
bus
Nu-
E
mor-
m

talem & beatam eternitatem
ex intimis cordis medullis
precor & opto. Me apud
Divinam Majestatem obli-
gatum agnosco. Tandem ul-
teriori gratia & favori Per-
illustris Magnificæ & Reve-
rendissimæ Dignitatis com-
mendo.

PERILLUSTRIS, MAGNIFICÆ
& REVER; DIGNITATIS.

Humillimus Servus

F. FERDINANDUS OHM alias
JANUSZOWSKI M. Ordinis
Prædicatorum.

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANYSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thodoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat; sed non
solum Ordinandis verum omnib⁹
legentibus sit proficuum & utile;
ideò illud approbo & in lucem
publicam prælo edido & concedo
facultatem. Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Januarij 1699.

M. FRANCISCUS PRZEWOSKI,
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

io
ZE.
Hor.
itus.
pu-
SA-
am.
FER-
D.
Or-
ibus
non
nib
tile,
em
cedo
fitu-
99.
SKI,
S. Flo-
rorum

FACULTAS ORDINIS.

APPROBATIO

THEOLOGORUM ORDINIS.

*Videatur in opere im-
presso 1699.*

O

D

I.

DE

arct

coac

sed

tem

fide

post

S, T

2.

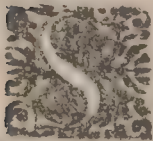
spec

verit

mori

OPUSCULUM
PRIMUM.

De Symbolo Fidei
PROLOGVS.

1. YMBOLVM FIDEI est

Collectio Articulorum Fidei.

Est autem Articulus Fi-

dei, *invisibilis veritas de*

DEO, nos arcians ad credendum. Particula
arctans non debet sumi pro necessitate
coactionis, cum credere sit voluntarium,
sed pro necessitate finis, quia acceden-
tem ad DEUM oportet credere, & sine
fide impossibile est placere DEO, ut A-
postolus dicit ad Hebr: 11 sic explicat
S. Th: 22. q. 1. a. 6. ad 3.

2. Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, consentur una
veritas, v. g. quod Christus D. sit passus,
mortuus, & sepultus. Vel si una veri-

tas

De SYMBOLO APOSTOL:

tas continetur virtualiter in alia, ut veritas Sacramenti Eucharistiae sub veritate de Omnipotentia Dei, ut docet S. Th: loco cit: a. 8. ad 6.

3. Tria numerantur Symbola. 1. Apostolorum. 2. Nicænum, à primo tantum secundum majorem explicationem distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS sic explicari potest. Ens per essentiam, id est, Ens cui necessario convenit existere. Ex illo Exod: 3. Ego sum, qui sum. 2. Ens super omne ens, & à quo omne aliud ens dependet. 3. Ens quo nihil maius aut melius excogitari potest.

2. DEVS est ubiq; per essentiam, praesentiam & potentiam. Esse ubiq; per essentiam, est adesse immediatè omnibus secundum suam entitatem. Per praesentiam, est cognoscere omnia. Per potentiam, est posse operari in omnibus rebus quicquid vult S. Thom: 1. p.

q. 82 a. 3.

3. Quam

De SYMBOLO APOSTOL.

3. Quamvis DEUS sit ubiq;, speciali-
ter tamen est in calo empyreo. 1. Ob
loci dignitatem. 2. Quia in eo speci-
alius splendet Divina Majestas, quàm
in alijs mundi partibus. 3. Quia ibi
specialiter operatur, Beatisq; seipsum
manifestat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt tres pers-
one, Pater & Filius & Spiritus S. in unita-
te essentie Divine. Quod mysterium non-
nullis similitudinibus explicari solet. S.
Dionysius L. de Divinis Nominibus
c. 5. comparat tribus fluminos unitis,
quorum est idem lumen. Alij compa-
rant tribus plicis ejusdem vestis. Alij
aliter. Quæ similitudines deficiunt.
Aliàs tantum mysterium, non esset tan-
tum mysterium.

DISTINCTIO II.

De numero Articulorum Symboli
Apostolorum.

1. **A**postoli antequam in mundum
dispergerentur Symbolum com-
posuerunt, ponentes singuli singulos ar-

De SYMBOLO APOSTOL:

4
tículos. Qui autem hunc vel illum in particulari, non conveniunt Theologi. Propterea circa hoc non molestandi Ordinandi. Piè credendum B. V. **MARIAM** in medio Apostolorum tanquam Magistram fuisse, dum Symbolum componebatur. S. Paulus Apostolus nullum Symboli articulum composuit, quia non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex Decreto Tridentini jussu Pij V. editum, duodecim hocmodo numerantur articuli Symboli Apostolorum.

1. Credo in **DEUM** Patrem Omnipotentem, Creatorem cæli & terræ.

2. Et in **JESUM** Christum, Filium ejus unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de **SPIRITU S.** natus ex **MARIA** Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram **DEI** Patris Omnipotentis.

7. In-

DE SYMBOLO APOSTOL: 5

7. Inde venturus est judicare vivos
& mortuos.

8. Credo in Spiritum S.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam;
Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum;

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen;

3. Ex his primus articulus pertinet
ad Deum Patrem. Sex sequentes ad
Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum
sanctum. Et sic Symbolum fidei in
tres partes dividitur. Prima, circa Per-
sonam Patris, & creationem Patri ap-
propriatam. Secunda circa Personam
Filij, & redemptionem. Tertia circa
Personam Spiritus S. & sanctificationem
huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 22. q. 1.
a. 8. quatuordecim numerantur articu-
li. Septem ad Divinitatem, septem ad
humanitatem. Circa Divinitatem, 1.
de unitate Essentia. 2. de Persona Pa-
tris. 3. de Persona Filij, 4. de Perso-
na Spiritus S. 5. de creatione, 6. de

De SYMBOLO APOSTOL.

Sanctificatione, dum dicitur, *Sanctam & Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communionem. Remissionem peccatorum.* 7. de remuneratione.

5. Circa humanitatem Christi D. 1. de Incarnatione, seu de Conceptione Christi. 2. de Nativitate ejus ex Virgine. 3. de Passione ejus, Morte & Sepultura, 4. de Descensu ad inferos, 5. de Resurrectione, 6. de Ascensione, 7. de Adventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi Romani contraire S. Thomæ, cum fuerint Ordinis nostri. & Discipuli S. Doctoris. Fuerunt F. Franciscus Forenus Lusitanus. F. Leonardus Marinus Archiepiscopus Lancianensis. F. Ægydius Fulcararius Episcopus Mutinensis. F. Thomas Manriq; S. Palatii Magister, & F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N. Procurator Generalis. Sed hi duo ultimi tantum reviderunt. Præfati ergo, dum Symbolum fidei in duodecim articulos diviserunt, numerum Apostolorum componentium attenderunt, S. verò Tho-

mas

mas res contentas attendit. Qui etiam
Opusculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem
fidei, vel errorum vitiationem, qualiter di-
stinguantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum.

De Omnipotentia DEI Patris &
opere creationis.

1. **L**icet omnes Personæ sint omni-
potentes: quia tamen Pater est
principium omnis productionis; & ipse
à nullo producitur, ideo ei omnipoten-
tia appropriatur, seu specialiter, nostro
modo loquendi, attribuitur.

2. Opera sex dierum hoc ordine præ-
cedunt. Primo die creavit DEUS cælum
& terram: 2. fecit firmamentum, divi-
sitq; aquas, quæ erant sub firmamento,
ab his quæ erant supra firmamentum.
3. Congregavit aquas quæ sub cælo e-
rant in locum unum, & apparuit aridas
produxitq; terra herbam virentem, &
lignum faciens fructum. 4. fecit Solem,
Lunam & Stellæ. 5. reptilia & vola-
tilia.

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom: 1. p. præcipuè à q. 68.

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, potestremò tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem DEI creatus quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opusc: 6. 3. Locus ubi Adam creatus ignoratur, certum tamen extra paradysum fuisse conditum.

4. Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à Deo perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem. Scientiâ, alijs donis, etiam dominio ut creaturas irracionales ornat. 5. Ex huius costa Evam effinxit, quod præstitit, ut ostenderet mulierem sociam & collateralem esse Viri, non servam, neq; dominam, sed Viro capiti suo subditam.

6. Fuisset immortalis (cum per peccatum intraverit mors in mundum ad Rom: 5.) transferendus tempore à Deo de-

desti
art:

5.

dam

nima

ab o

diu

l. c.

mel

corr

tum

6.

quib

non

um,

se C

ab i

con

corp

Et q

li, f

S. T

7.

Prim

nos,

destinato in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art: 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexisteret animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quâdiu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus. S. Th. 1. c. a. 4.

6. Res invisibiles, id est Angeli (de quibus loquer ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spirituales & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo, S. Thom: 1. p. q. 61. a. 4:

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ: Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda, Dominationes

10. *SECUNDVS ARTICVLVS*

Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem Chori Angelorum. Quorum Officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevi & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa Secundum Articulum.

1. **I**lle articulus proponit JESVM Christum esse Filium DEI verum, Unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum DEUM. æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij DEI, secundum pr: Ego dixi DEVS es, & filij exaltati omnes, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen JESVS sunt scienda. 1. JESVS est Nomen significans DEUM & hominem. 2. Significans Salvatorem. 3. Voluntate DEI im-

posi-

positu
Mar
sti De
attin
huma
Rom
super
tione

3.
quia
tripl
& P

4.
eis ef
popu
ofer
facit
Chri

5.
irate
Hoc
in Ec
Sakra
& in
6.

positum, Et vocabis Nomen eius IESVM.
Mat: 1. 4. cum cetera nomina Chri-
sti Domini salutem quam nobis dedit,
atingant, hoc ipsum universæ salutis
humanæ vim complectitur, Catechism^o
Romanus, & propterea dicitur Nomen
super omne Nomen. 5. ad pronuntia-
tionem huius Nominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, unctus,
quia verè Oleo Spirituali unctus ad-
triplicem dignitatem, Sacerdotis, Regis
& Prophetæ.

4. Erat Sacerdos, Officium Sacerdo-
tis est esse Mediatorem inter Deum &
populum, inquantum preces populi Deo
offert, & pro eorum peccatis Deo satis-
facit, hoc autem maxime convenit,
Christo D. S. Th: 3. p. q. 22. a. 1.

5. Erat Rex. Regnabit in Domino Iacob
in æternum & regni eius non erit finis. Luc: 1.
Hoc regnum Spirituale atq; æternum,
in Ecclesia militante, eam fundando,
Sacramenta instituendo &c. inchoatur,
& in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Do-
minum

12 *SECUNDVS ARTICVLVS*

minum, ut hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competebar nec infimum fundatum in voluntate humana. jure enim humano introducta est divisio rerum & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in unione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine JESU omne genu flectatur. P. M. Julius Bianchi Venetus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Prophetia, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis.* Lucæ 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, noticia erant, annuntiabat. Scias ex N. P. M. Labat in 3. p. di'p: 5. dub: 3.

S. 3.

S. 3.
clar
solun
ab a
illa

D

In
C

1.

dic
cund
sup
vit
pari
& in
est o
& h
pori
& a
ta in

S. 3. prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem sed
solum notitiam eorum, quæ procul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, siue
illa sit clara, siue obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum.

In hoc Articulo, & Conceptio
CHRISTI D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

1. **Q**uando ergo B. Virgo MARIA
credidit Angelo & concepit,
dicendo. *Ecce Ancilla Domini fiat mihi se-*
cundum verbum tuum, tunc SPIRITUS S.
supervenit in eam, hoc est, fecunda-
vit eam, & formavit in instanti de
purissimo sanguine B. Virginis, Corp^{us},
& in eodem instanti, in quo formatum
est corpus, creata est anima de nihilo,
& hæc eodem instanti conjuncta est cor-
pori organizato, & illa duo sc: corpus
& anima simul fuerunt Divinitati uni-
ta in Filij DEI Persona, & sic eo in-
stanti

14 TERTIUS ARTICVLVS

stanti facta incarnatio, quo B. Virgo MARIA conf-nsit, dicendo, fiat mihi secundum verbum tuum.

2. Licet opera ad extra sint communia toti Trinitati, Conceptio tamen Christi Domini appropriatur, seu nostro modo loquendi, specialiter tribuitur SPIRITUI S, quia hoc opus bonitatis, opera autem bonitatis specialiter attribuuntur SPIRITUI S.

3. Nec tamen SPIRITUS S. potest dici Pater Christi Domini, nam licet Chritus Dominus secundum quod homo sit de SPIRITU S conceptus, sicut de principio activo, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut non nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi Domini est triplex Divina, humana & gratuita. Prima ex Patre ab eterno. Secunda ex Matre in tempore. Tertia in mente per gratiam. B. Albertus M. loco cit. c. 11 & hanc triplicem Nativitatem repraesentat Ecclesia per tres Missas die Nativitatis Domini. Missa noctu celebrat;

brata r
In au
MAR
B. Alb
Theol
Missar
tivitas
tam o
rem f
3. P.
f.
mini
ra Ma
ni est
fimo
Seu q
de M
strant
suffici
3. P.
6.
stus D
do ter
Dicitu
num

brata representat Nativitatem Divinam.
 In aurora, secundum Carnem ex B. V.
 MARIA. Cantata in die, gratiam.
 B. Albertus M. in compendio veritatis
 Theologicae, L. 4. c. 11. S. Thomas
 Missam in aurora dicit significare Na-
 tivitatem, secundum gratiam. Canta-
 tam de die dicit significare Nativita-
 tem secundum Carnem. Vide S. Th:
 3. p. q. 83. a. 2.

5. Secundum temporalem Christi Do-
 mini Nativitatem B. V. MARIA est ve-
 ra Mater. Nam Corpus Christi Domi-
 ni est de B. V. sumptum, & ex puris-
 simo sanguine Beatissimæ formatum.
 Seu quod in idem redit. Conceptus est
 de MARIA Virgine materiam mini-
 strante in similitudinem speciei, quod
 sufficit ad rationem veræ Matris. S. Th:
 3. p. q. 22. ar. 3. & q. 45. a. 3.

6. Per medium annorum quo Chri-
 stus Dominus venit, intelligitur plenu-
 do temporum, id est, tempus gratiæ.
 Dicitur medium, quia mediat inter an-
 num iræ, qui fuit veteris Testamenti,
 & an-

& annum gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audi uero auditionem tuam & timui.*

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi Dñi. in Cruce suspensionem, Mortem & Sepulturam credendam proponit.

1. **S**ecundum S. Vincentium Ferrerium relatum à P. M. Seraphino à Porta recta in 3. p. D. Thomæ q. 47. art. 1. Christus Dominus his instrumentis flagellatus, s. Virgis spineis, flagellis habentibus nodos, aculeis acutissimis transfixos, & catenis habentibus in summitatibus uncas. Primi enim milites flagellantes habuerunt virgas de spinis, & vtriusque acutissimis confectas, quibus flagellando cutem Christi aperuerunt. Secundi primis fatigatis succedentes habuerunt flagella, in quorum summitatibus erant nodi aculeis acutissimis transfixi, & his flagellando Sanctissimam Carnem

scind-

scind
habu
catib
fimar
2.

supra
Rupe
Dom
porta
quin
dum,
Fors
quad
go c
Don
dicu
qui
cet
apu
as se
4
& S.
tribu
Turo

seindebant. Tertijs secundis succedentes habuerunt catenas, in quarum summis-
taribus unci, quibus flagellando Sanctis-
simam Carnem extraxerunt.

2. Quidam ex revelatione numerant
supra quinque millia ictuum. Alanus de
Rupe c. 15. dicit, D. Bernardo à Christo
Domino revelatum. *Qui amat mecum
portare Crucem, à in dies, mihi passo, recitet
quindecim. Fater N. & Ave per annum soli-
dum, & complebit numerum vulnerum meorum.*
Fors essent quinque millia vulnerum,
quadringenta septuaginta quinque

3. Secundum S. Anselmum in Dialo-
go de Passione Domini, Corona Christi
Domini non fuit de spinis, quæ vulgò
dicuntur spinæ, sed de juncis marinis,
qui acutiores habent aculeos. Idem do-
cet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus
apud P. M. Rufzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi ali-
as sententias refert.

4. Secundum S. Greg: Nazianzenum
& S. Bonaventuram, Christus Dominus
tribus clavibus fuit Cruci affixus. S. Greg:
Turonensis, Innocentius III. Confalvus

Du-

18 *QUARTVS ARTICVLVS*

Durandus, Guilelmus Lundanus & alij tenent, quòd quatuor. *P*edes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

5. Non numerando titulum Crucis de quatuor lignis fuit Crux Christi *D*icitur f. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva. Titulus secundum Bedam de buxo. Et sic numerando titulum, de quinque lignis V. P. Magistrum Ruzel l. 2. de S. Crucis parte 1. c. 1. 2. 3. & 4. Hæc ligna & posicio eorum exprimuntur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet Titulus lætatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T. Itæ Innocentius III. in Præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraice Alphabeti exprimens formam Crucis qualis erat antequam Domino Crucifixus Pilatus titulum superponeret. V. P. M. Ruzel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusiensem

num d
perior
nem
dextr
pecc
9.
in Cr
& m
stanz
qui o
tur d
quale
neis,
enim
dat C
Chri
alijsq
sic ap
nudu
one S
tem m
natus
sua n
p. 1.

num de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat janua Cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ colationem, à sinistris peccatorum remissionem.

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2. c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Cosaly^o Durandus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut pater ex revelatione S. Birgittæ l. 2. c. 10. ibi, alligatus autem nihil omnino operimenti habebat, sed si ut natus est stabat & patiebatur erubescentiam suæ nuditati. Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum Articulum.

Hoc articulo proponitur victor cum so-
 lus Descensus ad inferos, & glori-
 riosa Resurrectio à mortuis.

1. **A** Nima Christi D. tanto tempo-
 fuit apud inferos, quanto corp^{us} recepit
 in sepulchro. S. Th: 3. p. 52. a. 4. Hoc
 autem Resurrectionis eduxit Christi
 Dominus de limbo Patrum animas,
 die Ascensionis in cælum perduxit.
 loco damnatorum & cum solo origi-
 nales decedentium (nam & hi sunt essentia-
 ter damnati) nullum eduxit, S. Th: 1.

a. 6 & 7. De purgatorio illos tantum
 qui erant sufficienter purgati, vel etiam
 qui dum adhuc viverent, meruerunt per
 fidem & devotionem ad mortem Christi
 D. Vi eo descendente, liberarentur à ter-
 porali purgatorij poena S. Th: 1. c. a. 8.

2. Ex his pater præter cælum quatuor
 esse receptacula animarum. Primum,
 hi damnati, poena damni, id est caren-
 tia visionis beatificæ, & poena sensus co-

que-

VII. Iuuentur. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, limbus puerorum & totum solo originali decedentium. Quartum, limbus Patrum, à quo Christus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino V. Purgatorium, & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascēdere ad purgatoriū, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantum patiantur, multo minus ascēdebat ad Patres in limbo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad maiorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis: 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. Ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint adjuvi, propositis ejusdem mortis iudicijs

dictijs insinuet. 5. Vt in iudicio, quā
iuste damnentur ibidem denuntiet. Th:
S. Th. 3, p. q. 54. a. 4. Th:
ine, &
Th:
dextra
ris, be

DISTINCTIO VIII. DI

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in C
lum, & Throno sessionis a
dextris æterni Patris. L

1. **Q**ui resurrexerunt Matt: 27. nō iudiciu
ascenderunt in corporibus. cū rescat j
Christo. S. Th: 3 p. q. 53. a. 3. ad d. ris sed
ex S. Aug. Et sic solus Christus D. patris qu
fectā Resurrectione, id est, non mortu versale
rus, ante universalem resurrectionem Monti
resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & p. Præm
creditur de S. Joanne Evangelista, ait Josaph
Thom: opus: sexto explicando præsen Compe
tem articulum. Christu

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo cū Sa
sedet ad dexteram Patris, idem est ac cū
in æqualitate Patris. Si loquamur ut de
homine, sedet ad dexteram Patris, id est
est in bonis paternis potioribus præ cū
teris creaturis, id est, in maiori beati
dine,

ine, & habens judiciariam potestatem.
 Th: 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per
 dexteram Patris intelligitur, gloria Pa-
 ris, beatitudo & potestas judicaria.

VIII. DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

Licet in morte subeamus iudicium
 particulare, necessarium tamen
 iudicium universale, ut omnibus inno-
 cunescat iuxta Supremi Judicis de factis no-
 ad Aris sententia. Colligi potest ex Scriptu-
 patris quod Christus D. ad iudicium uni-
 versale sit descensurus, circa locum
 nem Montis Oliveti, sicut & inde ascendit.
 & p. Præminet autem Mons Oliveti Valli
 Josaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
 Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
 Christus D. sedebit in loco eminenti
 Deorum Sanctis, mali verò subtus in terra
 ac equam dilexerunt.

ut de 2. Sol & Luna non obscurabuntur
 id est tempore Adventus Christi D. quia to-
 ruz mundus innovabitur Christo D. ve-
 niente

24 SEPTIMVS ARTICVLVS

niente & Sanctis resurgentibus: Opœnan
scilicet ergo tempore propinquo & ludi
te iudicium. vel simul, vel diversis tēgendat
poribus. S. Th: in supp: 3. p. q. 73. a. 2. immo

3. Omnes ante diem iudicij mortui p
entur. Quia omnes homines Dei se M. in
tentiā mortis adjudicati sunt propter peccata L
catum. S. Th: in supp: 3. p. q. 78. a. 2. ante j
Quando autem in Symbolo dicitur, *resur* flagrat
terru est uiuicare vivos & mortuos, per viue Domini
non intelliguntur qui nunquam mortui. Evang
sed qui tempore propinquo & signorui 5. L
vi mortui, S. Th: loco cit: ad r. Parebi

4 De igne ultimarū confagrationi serm:
hæc ē multis scienda. 1. Ignis occup atq; ut
bit tantum de spatio, quantum occup quid lu
verunt aquæ diluvij, & sic quindecim 6.
cubitis erit altior montibus. S. Th: in 1. 2
supplemento 3. partis q. 74. a. 6. Qu finales
re non perveniet ad sphaeram ignis, & c. ta
purgabit elementum ignis, S. Th: loc in ulti
cit. 2. Post iudicium involvet male opera
S. Th: l. c. a. 7. Quicquid de illo igurum a
calidum, usivum & impurum reperti 7. E
tur, descendet ad inferos ad augendū tra rep
pœnam

Opœnam malorum, quicquid verò subtile
 lucidum, remanebit superius ad au-
 gendam gloriam Beatorum. S. Th: a. 9.
 a. 1. immò quicquid ignobile in mûdo ad lo-
 cum pœnarum confluet. B. Albertus
 in se M. in Compendio Veritatis Theolo-
 gicæ L. 7. c. 20. Ex dictis intelliges du-
 ante judicio mundus stabit in igne con-
 flagrationis, ut etiam docet Dionis: Car:
 Dominica 1. Adventus in enarratione
 Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore judicij ap-
 parebit sequentia habet Carth: loco cit:
 serm: quinto. Tunc apparebit Crux Christi,
 atq; ut aliqui volunt reintegrabitur. vel ali-
 quid lucidum in Crucis specie apparebit.

6. Docet Philippus à S. Trin: tract: 2
 in 1. 2. disp: 9. duo. 1. ad 2. Sententiæ
 finales sc. *Venite benedicti & c. ite maledicti*
 & c. tantum diriguntur ad adultos Nam
 in ultimo judicio tantum fiet mentio
 operum bonorum ad laudem, & malo-
 rum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo Dño con-
 tra reprobos fulminanda, contra mor-
 tuos

tuos in solo originali, licet in iudicio ap-
parebunt, non dirigetur, quàmvis hi sin-
essentialiter damnati, utpotè carente
visione Dei. In carentia enim claræ vi-
sionis Dei consistit essentialiter damnatio
sicut in clara visione Dei, consistit essen-
tialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientie
damnati. Per pœnam damni intelligitur
amissio seu carentia beatitudinis æter-
næ, per pœnam sensûs intelligitur, quæ
inferendo aliquid nocivum sive corpo-
ri, sive animæ, torquet & affligit. Dicitur
autem pœna sensûs quàmvis animi
torqueatur, quia nocumenra nociva po-
tissimùm sensibus percipiuntur. Ex his
pœna damni, utpotè amisso summi bo-
ni, est major, quam solam experiuntur
moriētes, cum solo originali deceden-
tes. pœna enim sensûs solùm per pec-
catum personale contrahitur secundum
S. Bernardum dicentem, in inferno so-
lam propriam ardere voluntatem.

9. Pro coronide circa præsentem arti-
culum quaeritur quomodo innovabitur
usu E-

mun-

mundus? Hædet Carthusianus Domini-
 cã 1. Adventûs serm: 4. *Complanabitur*
terra, erit pulchra ut aurum, aqua sicut chrys-
stallus. àër ut calum ignis ut sidera lux Luna
erit septemplex, seu tanta ut modò Solis lux
Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoq; lux
proportionaliter tunc creditur augenda. Sol
perpetuò stabit in oriente. Luna iugiter plena
erit in occidente, & motus cessabit calorum,
eruntq; omnia in termino. Ita ille, quem
 Cardin: Bellarminus doctissimum &
 sanctissimum vocat. S. tamen Thomas
 in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, ter-
 ram fore in superficie perviam ut vi-
 trum. Sic ergo terra & cælum, quoad
 accidentia, transibunt.

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum Sanctum.

1. **N**omen Spiritus S. duobus modis
 sumitur. 1. complexè seu ut com-
 positum ex duabus distinctionibus. 2. ex
 usu Ecclesiæ, incomplexè seu per m o-
 dum.

dum unius dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia quælibet & Spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiæ personæ convenit. Quod nomine congruè ab Ecclesia nominatur, quia Spiritus à spirando est quidam impulsus Spiritus autem S. procedit ut impulsus, cum procedat ut amor, qui est impulsus seu inclinatio in rem, secundum illud. *Amor meus pondus meum, eo feror, quocunq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Esse consubstantialiæ seu ejusdem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ se ostendit per Christum Dñm baptizatū apparuit ad designandam dispositionem requiritam in baptizando, sc: nè fectus accendatur. S. Th: 3. p. q. 39 a. 6. ad 4. In igneis verò linguis super Apostolos, ad designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commovenda, ad prædicandum Christum Dominum ubiq; in precessuras, S. Th: loco citato.

DISTIN.

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS Communionem.

1. **E**cclēsia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tū expectat. Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibi-
lis fidei baptismatorum sub uno capite Chri-
sto in calis, & Vicario eius in terris, inter se
eodem cultu communicantium.* Hæc vocas-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpus
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi. *Credo unam, Sanctam, Ca-
tholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Addunt
aliqui beatitudinem scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est notæ, quàm subiectum præ-
dictarum notarum. Has explicio in sen-
tentia Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quàmvis sint ex
B 3 repro

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fidelibus excommunicato dubium, sed probabile puto pertinet ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo. l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solum ponitur claritatis gratiâ.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi Dñi utpotest Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem, tum bonorum Fidelium adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes iusti communicatur in christa

ritate
18
20.
ceps
mun
quib
7.
sunt
mini
Chri
mine
perib
corpe
bri
8.
patie
sta ju
tatib
men
loner
9.
dicitur
dem
ritate
10

ritate existentibus, secundum illud, Psal:
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
iceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7. Et sic per *ly Sanctorum* intelligi pos-
sunt res sacræ, ut sunt merita Christi Do-
mini Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio unius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniant aliis in necessi-
tatibus, defendant in periculis, confir-
ment in bonis Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præsentia.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem.

10. Participant etiam mali de bene-
factis

factis iustorum, non quidem ut iusti per
quandam derivationem cum sint membra
mortua, sed per impetrationem
quâ sæpè auxilia divina resurgendi à pec-
catis conceduntur, auxilia inquam effi-
cacia. Participant item de benefacti-
iustorum, inquantum intuitu horum sæ-
pè evadunt afflictiones & vindictam
Dei.

11. Ex dictis patet, in hac commu-
nitione Sanctorum fundari indulgentias
viverum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum Articulum.

Remissionem Peccatorum.

1. **N**on datur tam immane scelus, ve-
rantus peccatorum cumulus qui
non possit per poenitentiam deleri. Nam
dicitur Joëlis 2. *Deus praeftabilis super malitia*
id est, misericordia & bonitas divina vin-
cit quamlibet malitiam peccatoris. Pec-
cant contra hunc articulum, de miseri-
cordia Dei desperantes.

2. Quando Marti 12. dicitur, peccatum in Spiritum Sanctum neque in hoc seculo neque in futuro remitti. non est sensus, quod nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiæ & pietatis sc. Spiritum Sanctum salsidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanabilis dicitur, qui difficulter curatur & quo ægrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Unum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale comparitur.

4. Seclusâ revelatione scire certò non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiam per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quòd aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus peccati mortalis. S. Th. 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomistica-
rum dist. 21;

DISTINCTIO XIII.

Circa undecimum Articulum.

Carnis Resurrectionem.

1. **R**esurrectionis nostræ habem⁹ symbolum in rebus naturalibus. Nam granam seminatum corrumpitur putrescit & moritur, postmodum repullulat, reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium ex S. Th: Opuse: sexto circa præsentem articulum sunt scienda. 1. Idem corpus quod nunc est, & quantum ad carnem & quantum ad ossa resurget. 2. Corpora resurgentia erunt alterius qualitatis, quàm nunc sūt, quia non solum beatorum sed & damnatorum erunt incorruptibilia. quia boni semper erunt in gloria & mali semper erunt in pœna. 3. Omnes, boni & mali cum omni integritate ad perfectionem corporis pertinente resurgent, non enim erit ibi cœcus vel claudus, nec aliquis defectus. 4. Omnes resurgent in ætate perfecta, qualis fuit Christi Dñi. ultimas duas par-

tes d
De p
tas

5
Bono
Sanct
quib
dos)
sibili

tas.
dispa
dote
in e
bet
per
mam

6
male
l. c.
2. p
tur.

7
furg
Alb
logi

tes docet B. Albert: M loco mox citando.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th: loco cit:
Sancti habebant corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliàs,
dos) prima est claritas secunda impas-
sibilitas. tertia agilitas. quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin
disp: 6. in 1. 2 tract: 1 dub: 3 per hanc
dotem non habet corpus gloriosum esse
in eodem loco cum alio corpore, sed ha-
bet quod facillè possit partes dividere &
per eas se intrinittere. Allegat S. Tho-
mam V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th:
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura.
2. passibilia, licet nunquam corrumpantur.
3. gravia. 4. adinstar putridorum.

7. Per tubam ad cuius sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg: relatus à B.
Alberto M. in Compendio verit. Theo-
logica l. 7. c. 16. manifestam Christi
appa-

apparitionem. videlicet ut habet vim cuiusdam imperij. S. Thom? in Supp. 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi Domini. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

8. Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit crepusculo. Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata: ut sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quod tali hora resurrexit, ita in terminis S. Th: loco c. q. 77. art: 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternam omnes homines creati, Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes pervenient ad vitam æternam, immo pauciores, mul-

multi enim sunt vocati, pauci electi, im-
mo ex Christianis pauciores salvabun-
tur, tanquam probabilius docet Philip-
pus à S. Timotheo 17 in 1. p. dub. 4.
sequens Cajet & refert S. Greg: M. S.
August: S. Hier. & Chrysostomum.
Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo
Deus hos creavit quos futuros malos
præcivit? respondet Magister sententia
2. d. 13. quia prævidit quid boni de eo-
rum malis esset factururus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra
consistit in clara visione Dei. Dicit enim
S. P. Augustinus Soliloquiis C. 26. *Hæc est
plena beatitudo, & tota glorificatio hominū
videre faciem Dei sui*. Vident autem Bea-
ti non solum essentiam Dei, sed & alia
quæ sunt formaliter & eminenter in
Deo. Formaliter sunt attributa & rela-
tiones, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu bea-
titudinis hæc sunt. 1. Felix amandi ne-
cessitas. 2. Summum gaudium seu de-
lectatio. Primò gaudent Beati de bono
divino in se considerato. Secundo de
bono

38 *ARTIC: DVODECIMVS.*

bono proprio, & felicitate quā potius
tur, ut tamen relata ad Deum tanquam
ad ultimum finem. 3. Felix impotentis
peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio
comprehensio seu tentio & delectatio.
Intelligunt autem Theologi per has do-
tes, ornamenta quædam seu dispositio-
nes animæ, elevantes eam ad statum dis-
similem vitæ, & conjunctionem spiri-
tuale cum Deo. Harum explicatio-
nem ulteriorem vide in 4. sent. Tho-
misticarum dist: 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum,
sc. Martyrij Virginitatis & Doctoratûs.
Est autem aureola gaudium quod Beati
habent ex victoria de mundo, carne
vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum
Ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitu-
dine. Aureola Martyrij est gaudium ex
victoria de mundo. Virginitatis, ex vi-
ctoria de carne. Doctoratûs ex Victo-
ria de Diabolo, qui per doctrinam ab ho-
minibus pellitur. Hæc debetur etiam
Confessariis & Scriptoribus, ea quæ ad
salu-

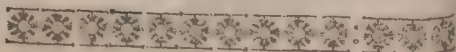
salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrii, deinde Virginitatis, tandem Doctoratûs.

6. Q. V. Aureola differat à fructu? scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine confurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. & ergo sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom. in supp: 3 q. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentie correspondet: hæc enim præcipuè liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th. loco cit. 2. 3.

Et

40 ARTIC: XII. SYMB: APOST.

Et hæc de vna æterna, quæ de numero
Novissimorum. (hæc autem sunt 4.
sc. Mors. Judicium Infernus.
Gloria cælitus) & de Symbolo
Apostolorum in honorem
Capitis Apostolorum.

OPUSCULUM SECUNDUM.

De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGUS.

Virtus est bona qualitas mentis, quæ
rectè vivitur, quæ nullus male utitur.
ex S. Th: 1. 2. q. 55 a. 4. Divi
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ver
ri. Moralis, quæ voluntatem complet
ad

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam, artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent: Thomisticarum distinct: 52. Moralis subdividitur in 4, Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem. Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo certò credimus veritates à Deo Ecclesiæ revelatas*. Definitio apud S. Paulum (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) utpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th 2. 2 q. 4. a. 1. Inter alias prærogativas fides sua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse
vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis, illa est in hominibus justis, haec in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Haec est quâ creduntur veritates in alio, v. g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quâ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo, est firmiter tenere vera esse quae revelat. Credere Deum, est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum, est credendo tendere in Deum, tanquam in ultimum finem, & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei haec requiruntur. Ex parte intellectûs præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritûs Sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem internus. Aliquando præter hæc

voca-

voca
exte

5.

ciun

Quo

per

quan

los F

les, a

rude

& pr

2.

des

conf

quar

di &

Do

con

fuer

iden

dean

6

um

tem

rit co

ber effi vocamur ad fidem per prædicationem
exteriùs.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, ante rudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt.

2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evageliis, ubi, cæci, muhi, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos,

6 Sicut qui uno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui uni articulo discredid amittit totaliter fidem S. Th. 12. q. 5. 2. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S. Paulo 1. ad Thel. 2. Itaq; fratres state, & tenete traditiones quas didicisti, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

Quæ tenetur Christianus scire & credere.

1. Christiani à Christo cujus fidentur profitentur, dicuntur. Primo autem sic vocari ceperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti Galilæi, & Nazareni Jesu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediè credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.

3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelii, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium S. S. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis
immò

aliqui in 2. 2. disp: 5. citans S. Bonav: & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum. q. 2. punc: 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi Dñi. Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas mediæ & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

II. *scire*
4. Tenemur necessitate præcepti de B.V.M. credere. Verbi Divini Incarnationem in ejus utero. Esse Virginem. Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta. sc. Baptismum. Eucharistiam. Pœnitentiam. Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè cōfessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cum possit mittere in gehennam.

6. Quamvis fidelibus iudandum, ut

ut Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicite sciant & memoriâ teneant sicut & signaculû Crucis, non tamen e mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita docet de primis quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficiet scire ejus summam, sc: à Deo omnia esse petenda. Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta sufficiet quòd rogati de singulis sciant respondere.

7 Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes. 1. Exigente occasione mori pro fide. 2. Agere Deo gratias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari vitam Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano,

DISTIN-

DISTINCTIO III.

DE SPE.

1. **S**pes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei.

Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 26. Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & merito nostro.

Quod autem aliqui habentes spem deficiant a consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrii ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinae potentiae & misericordiae. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, propter aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non autem dicitur provenire ex meritis quantum ad entitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo innitens auxilio Divi.

no confidat benè agendo ad æternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secundario iuvante, & sic B. V. Maria dicit nostra spes. Licet etiam considerare proprius meritis ut proficiantur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis beatitudinis æternæ. Facit nos obviare mandata Dei. Scias. Licet be operari intuitu retributionis æternæ. secundum illud Psalmi 118. *Inclinaverunt ad facientes iustificationes tuas in annum propter retributionem.* Hinc merito Alexander VIII. sequentem in ordine cœciliam damnavit propositionem. anno 1690. die 7. Decembris. *Intentio qua quaeritur decessatur malum & presequitur bonum, ut re ut causam obtineat gloriam, non est re nec Deo placens.* Merito inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ confortat nos in tentationibus & aliis afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTIN

DISTINCTIO IV.

DE CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost: 1. ad Corint: 13. nihil sine charitate sumus.

1. **C**haritas est virtus (vel potiùs habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, & proximum sicut nos ipsos, Dixi: vel potiùs habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum qui sciunt quid sit habitus idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de DEO, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem DEI debere esse summum intensivè, sed apprehensivè, ita ut pluris DEUM ames, quàm omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinarium, sumi-

sumitur ex observantia mandatorum
& exercitio virtutum. Extraordinari-
um, ex præparatione animi, effundit
pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum
virtutum, est per charitatem ordinari
alias virtutes in ultimum finem. S.
2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & alie
virtutes in peccatoribus sint secundum
suam naturam & entitatem virtutes,
tamen habent statum perfectum vir-
tis, & sunt veluti mortuæ, utpotè ini-
mes. Hæc ratione charitas est ex-
lentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur,
nobiscum communicat, vel commu-
icare potest in beatitudine æterna.
Th. 22. q. 25. a. 10. Et sic Angeli, ini-
ci, peccatores veniunt nomine proximi.
Quod etiam reducitur corpus nostrum
cùm sit aliquomodo particeps beatitu-
dis, inquantum ex beatitudine animi
redundat quædam beatitudo in cor-
pore. Sanitatis & incorruptionis vig-
S. Th. loco cit. a. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis, ut proximus à nobis diligatur. scilicet communicatio in beatitudine æterna. Vtcrius patet Dæmones & alios damnatos nomine proximi non venire. Possumus tamen naturam Dæmonum diligere, non quidem volendo bonum vitæ æternæ, sed ut conserventur in suis naturalibus ad gloriam Dei. S. Th: l. c. a. 11. Eodem modo discurre de creaturis irrationalibus. S. Th: l. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga proximum. 1. Non solum verbo, sed & re juvare. 2. Infirmis supportare. 3. Gaudere in prosperis. 4. Compati in adversis. 5. Et quidem præcipuè, à peccato reducere. Ex quibus hæc etiam inimicis ostendenda, quæ alijs communiter ostenduntur. Sola enim signa amicitiae specialia, possunt inimicis, excipere articulum mortis, denegari. S. Th: loco cit: a. 9. Quod intellige per se loquendo. Nam si omisso signorum amicitiae specialium esset scandalosa, aut per aliquid horum posses sine tuo incommodo,

inimicum tibi & DEO reconciliare, im-
 omittere esset grave peccatum, vel int p
 am, si inæqualis persona soleret alio virtut
 salutando prævenire, v g subditus pardina
 latum, ut advertit P. Hermannus in conditi
 dulla Theologiæ Moralis l. 2. tr. 3. cardini
 dub: 2. ex P. Layman. es sub

8. Quatuor sunt ex charitate dilig. 2. P
 da se. DEUS, Proximus. Corpus nostru est
 Nos ipsi, S. Th: l. c. 2. 12. Hic autem nū
 ordo charitatis, ut post DEUM plūs iudūm
 mo diligit animam suam, quā al 3. I
 rum: deinde plūs animas aliorum, q. elligē
 proprium corpus, proprium verò corpore
 magis quā corpora aliorum. S. Th. ter bo
 q 26. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando tia. S
 bligemur elicere act⁹ Fidei, Spei & Chertin
 ritatis? R. quòd sic, saltem semel in & ad l
 no Sermo autem est de obligatione onem.
 p mortali, cū loquamur de re ma 4. J
 momenti, v. 1. Sent: Mor: de 2. 3. 4. ins suu
 rali, q. & nū
 & nū
 secun
 cam,
 com:

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus.

1. **I**nter virtutes morales, hoc est, cam,
 com:

...iliare, componendos mores ordinatas, quatuor
 ..., vel sint principales, sc. prudentia, iustitia,
 ...et aliorum virtutum & temperantia. Ideo vocantur
 ...diti cardinales, quia super eas volvitur tota
 ...us in conditionis humanæ ratio, eisq; veluti
 ...tr. 3. cardinibus, universa vitæ humanæ mo-
 ...es subnixa est.

...e dilig. 2. Prudentia est *recta ratio agibilium*,
 ...nostrum est *virtus moralis, quæ præscribit quid hic*
 ...autem & nunc liceat, expediat aut debeat fieri se-
 ...plius *secundum rectam rationem*.

...uam al. 3. Nomine agibilium, primariò in-
 ...m, quæ intelligenda sunt moralia, id est, ab bonos
 ...rò commo- mores pertinentia, & ad finem morali-
 ...S. Th. ter bonum, id est, honestum conducen-
 ...uanductia. Secundariò intelligenda sunt, quæ
 ...i & Ch. pertinent ad commodum vitæ humanæ,
 ...nel in & ad benè vivendi quomodocunq; rati-
 ...tione onem.

...te ma. 4. Iustitia est *perpetua & constans virtus*

2. 3. 4. *ius suū unicuiq; tribuens, seu, est virtus mo-*
ralis, quæ ius suum unicuiq; tribuit. Per ius hic

V. & nunc intellige id quod debetur alteri
 ...bui. secundum æqualitatem, vel arithmeti-
 ...c est, cam, ut in iustitia commutativa, vel ge-

com:

ometricam, ut in iustitia distributi-
 quæ potius dicenda proportio, quàm
 æqualitas.

5. Partes integrales iustitiæ, hoc
 necessaria ad officium integrum iusti-
 sunt, facere bonum & declinare à
 lo. Aliàs dicuntur officia iustitiæ
 stianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc
 sumuntur in generali, sic enim perti-
 ad omnem virtutem: sed bonum su-
 tur ut habet rationem debiti ad pro-
 mum, malum verò ut habet rationem
 nocivi.

7. Patres subjectivæ seu species
 tiæ sunt tres, Legalis, distributiva, co-
 mutativa.

8. Iustitia legalis est quæ damus
 communi quod suum est. v. g. inimicus
 incursum contra civitatem, cives
 stitia legali & propter bonum commu-
 obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quæ damus uni
 suum debitum secundum merita. v. g.
 vel tres concurrunt pro dignitate

nenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, quādamus uni- cuiq; secundum equalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum susceptio & laborum perperio, vel aptius ex D. Th: Fortitudo est virtus existens in irascibili, coercitiva timorū & audacia moderativa instantibus periculis. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, quae moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum. prout rectam rationem decet, ob specialem honestatem, quae est in tali moderatione. P. Gonet: in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. §. 2, Et sic temperantia propriè sumpta tantum moderatur delectationes quae sunt in cibo, potu & rebus venereis, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.
DE DONIS SPIRITVS SANCTI
*Beatitudinibus Evangelicis, &
Fructibus Spiritus S.*

Quoad I.

1. **D**Onum Spiritûs S. generaliter sumptum est id quod gratiâ à Spiritu S. ut à causa effluente procedit. Et sic omnes gratiæ & virtutes infusæ possunt dici dona Spiritûs Sancti.

2. Donum Spiritûs Sancti specialiter sumptum est, specialis dispositio à Spiritu S. in anima impressa, quâ disponitur ut facile ab eo ad opera extraordinaria moveatur. Sed huius explicatio ad Theologos Scholasticos, vide dicta in 3. Sententiarum Theologicarum Distinct: 73.

3. Septem sunt dona Spiritûs Sancti ut patet ex Scriptura Isaia 11. sc. Donum Sapientiæ, Intellectûs, Consilij, Fortitudinis, Scientiæ, Pietatis, Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato.

Quo-

Quoad II.

VI.

ANCI

, &

ter sunt

Spiritu.

c omne

dici de

esialtes

piritu

ile ab

Sed hu-

holasti

m The

Sana

c. Do

lij, For

timori

V. lo

quo-

4 Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum Spiritus S. quibus ex instinctu & motione speciali Spiritus S. ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ.

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. 2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. 6. Beati mundo corde, quoniam ipsi DEUM videbunt.

7. Beati pacifici, quoniam Filij DEI vocabuntur. 8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

C 5

clu-

58 DE BEATITVDINIBVS.

cludendo inordinatas passionēs irascibilis: septima verò loquitur de hominē cum respectu ad proximum, cum e tranquillē vivendo.

7. Item scias, per luctum in tert beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis gaudij. In quarta per iustitiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantum sunt septem don ponuntur octo beatitudines? quæ ut do. ex Thom. 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum & ex S. Th. l. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedētes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quādam firmitatem animi, ne propter humanarum persecutiones homo recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9: Fructus (ut in præsentī sumitur) est quidam actus quo mens humana bene dispo

nitur

DE FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritûs S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritûs S. a 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediatè dicto patet, non tamen è converso: cùm beatitudo Evangelica, ut pote quâ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th: 1. 2. q 70. a. 2.

11. Fructus Spiritûs S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio DEI super omnia. *Gaudium*, id est, delectatio in DEO, quam experiuntur alacriter DEO servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudij, non obstantibus turbinibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, durorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas benefaciendi: Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansuetudo*, id est, motuum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*, id est, in dictis & fa-

40 DE CONSILIIIS EVANG:

Etis decentia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio. *Continentia*, id est, concupiscentiarum licitarum, quales sunt in escais &c. moderatio

DISTINCTIO VII.

DE CONSILIIIS EVANGELICIS

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas. Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in Thesauro utriusque Theologiae, Martyrium. Si hæc voto firmentur, amittunt rationem consilij & induunt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia: quia sunt liberæ observationes, ita, ut sine earum observatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicuntur Evangelica: nam etsi fuerint in lege veteri non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin. in

DE CONSILIIS EPANG: 61

1. 2. de Statu Religioso disp: 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua statum Religiosum verè extrisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio*. Castitas Religiosa est *perfecta omnis delectationu venerea sub certa regula vel constitutionibus voto firmata remotio*. Obedientia est *prompta praeceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio*.

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus Item abdicatio omnium saecularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam, referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Loricus sub litera C. Attendant ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:

status

62 De Bonis Operibus. De Ieiunio
Itatus enim & ligosus est ligosus p. 2
dellio etiam in libro S. Laurentius Ju
stinianus de p. 2. Monachorum
cap: 7

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bo
norum operum.*

1. **T**Ria sunt bonorum operum genera
Jejunium, Oratio, Eleemolyna.

Quoad I.

2. Jejunium latè acceptum, est corpe
rū per abstinētiā cibi & potūs vel in par
te vel in toto, castigatio Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corporu certu diebus iuxta prescriptum Eccle
sia, consistens in abstinētia à carnibus, & uni
per diem cibi refectio.

3. Jejunium Ecclesiasticum tria re
quirit. 1. Ut semel in die comedamus
alias solvitur jejunium. 2. Requirit ab
stinētiā à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus trahentia, ut sunt ova, casei
lac.

um pra
ntius ju
chorum

VIII

60-

genera
olyna.

est corpe
el in par
iter seu
castigatio
um Eccle
us, & uni

tria re
edamus
uirit ab
e carnis
ginem à
a, casei
lac.

lac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejunij 3. Requirit debitam horam edēdi quæ est hora undecima. Vide dicta in 1. Sent: Moral: dist: 19. ex quo patet jejunium plùs dicere quàm abstinence.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, sunt dies Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadragesima à feria quarta Cinerum.

2. Quatuor anni tempora *cap statuimus dist: 76* in quibus præcipitur jejunium trium dierum 3. Præcipitur jejunare in quibusdam Vigilijs, quæ ideò Vigiliæ dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solum jejunabant sed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de causis sublatum est. Vigiliæ in quibus jure communi jejunatur, sunt Vigilia Nativitatis Domini. Assumptionis B. V. M. c. *ex parte de observatione ieiunij*. In vigilijs tredecim Apostolorum, in quo numero comprehendo S. Matthiam & S. Paulum. c. *consilium de observatione ieiunij*, exclusâ tamen non solum vigilia SS. Philippi & Jacobi, in qua non jejunatur ob Pascha-

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Joannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem. In Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *c. statuimus* dist. 76. idem die de Vigilia S. Joannis Baptiste & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo suadeat. Idem die de Festa sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur. nisi consuetudo præcipiat. ita refert Bonac: de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun: 5. propositione secunda. Reliqua de diebus jejuniij, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in fine Decalogi.

Quoad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster, charitatem*
DEI

lia S. Jo Dei ad nos, quā bonum nostrum vult
 Domini ut optimus Pater, consideramus: dicen-
 costes je do in calu, maiestatem. Licet enim sit
 onsvetu ubiq; , specialiter tamen in calis, ut di-
 imus dis- ctum est tractando de objecto Symbo-
 Baptista li Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet
 petitiones.

1. *Sanctificetur Nomen tuum.* Per hanc
 petimus gloriam DEI propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc pe-
 titimus gloriam DEI ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus
 ut simus obedientes DEO. *Sicut in calo & in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij be-
 ati in calo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis
 hodie.* Per hanc petimus, & panem Sa-
 cramentalem sc. Eucharisticum, cujus
 quotidianus usus proficit nobis, in quo
 intelliguntur alia Sacramenta & dona.
 Et panem corporalem, per quem intel-
 ligitur omnis sufficientia victus & alio-
 rum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &*

non

nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis.

6. *Et ne nos inducas in tentationem.* Per
 hanc petimus, non tam carere tentatio-
 nibus, quàm ne consentiamus illis.

7. *Sed libera nos à malo.* Per hanc pe-
 titimus liberari à pœnalitatibus præse-
 ntibus, quæ impediunt sufficientiam
 vitæ.

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 2°
 q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tri-
 partes. Primam partem incipit Angelus
 cùm dixit. *Ave gratia plena Dominus tecum.*
benedicta tu in mulieribus. Secundam
 subjunxit Elisabeth, eùm ait. *Et benedi-*
ctus fructus ventris tui. Tertiam appo-
 sit Ecclesia, ut in reverentia Nomen *M-*
ARIÆ haberetur. Nam *MARIA* non
 est in textu. Ita in terminis loquitur
 Albertus 4. l. 4. Compendij veritatis
 Theologicæ c. 2. ubi plura reperies
 prædictæ salutationis Angelicæ. Scilicet
 Eli-

Elizabeth, non solum dicta verba pronuntiasse, sed & præmisisse *Benedicta tu inter mulieres*, ut narrat sacer text⁹ Luc: 1.

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseriæ sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideò duo sunt opera eleemosynæ seu misericordiæ, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Ægrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt etiam septem. Peccâtes corrigere. Ignorantes docere. Dubitantibus rectè consulere. Pro salute proximi Deum orare. Consolari mæstos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta in 1. Sententiarum Moralium d. 23. & 25.

OPUSCULUM
TERTIUM.
De Opposito Virtutum &c.
PROLOGUS.

1. **A**D notitiam peccati conducitur
notitia conscientiae. Conscien-
tia est *actus intellectus practici, qui*
dicat de bonitate vel malitia eorum; quod
agimus, ut sunt a nobis hic & nunc.

2. Dividitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quæ est absq[ue]
formidine. Probabilem quæ uni parti
adhæret cum formidine oppositæ. Du-
biam quæ nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quæ uni *part*
adhæret cum timore oppositæ, ex *lo*
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium, non multum differt ab error-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est

est inanū apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conducit notitia ignorantia. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoro latam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dū percutio Clericum & nescio esse Clericum;

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. Pecc

1. **P**eccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem aternam. S. P. Aug: Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo intelligendum est: peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem Dei dici debebat, & non factum quod fieri oportebat. in corde quoque omissum, quod desiderari amariq; debebat. Vro biq; enim est deviatio a statuto legis divinæ, quæ ab æterno existit in DEO, estq; exemplar & regula agendorum per eos, quæ subduntur gubernationi eius.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propriâ peccantis voluntate committitur. Originale, quod eadem naturæ dicitur, quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est actus malus & deformis regulæ morum. Habituale consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuali, & in ea remanet donec per penitentiam deleatur.

4. In mortale & veniale illud inferit mortem anime, eam privando gratiâ & charitate & avertendo ab ultimo fine. Hoc verò nec gratia nec charitate privat sed eius tantum fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine sed eius consecutionem retardat.

5. In cõmissionis & omissionis. Peccatum cõmissionis consistit in productione alicuius actûs mali & d. formis reguli morû. Omissionis est carentia seu privatio alicuius actûs debiti & lege præscripti. primum pugnat cum præcepto negativo. ponendo actum qui jubetur non poni. Secundum pugnat cum præcepto affirmativo, negligendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est quod perficitur delectatione carnali. v. g. gula & luxuria, quæ in delectatione ciborum & venereorum consummâtur. Spirituale verò perficitur delectatione spiritali, ut superbia, invidia & similia, quæ in sola apprehensione alicujus rei concupitæ, vel ad placitum habitæ consummantur. Carnale plus habet de cõversione quàm de aversione. Spirituale plus de aversione.

one quàm de conversione: Ex quo in v. g. c
feras peccatum esse aversionem à Deo & primo
conversionem ad creaturam. ba con

7. In peccatum quod est contra Deum ad
um, proximum & seipsum. Quando bonum xuria,
detrahit Deo amorem & reverentiam debet est pri
tam dicitur peccare in DEUM, ut Sacrilegio, de
gus, hæreticus, blasphemus. Quando ho dem c
mo suis passiones ratione non regulat pecca 10.
in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus peccat
sus. Quando homo non servat proximo in ignora
debitum, vel offendit humanam societatem. Ermita
cui naturaliter alligatur, tunc contra peccat quia gra
ximum, ut fures, homicidæ, adulteri & similes in

8. In peccatum cordis, oris & operis catum
Quæ divisio dupliciter intelligi potest ex ig
1. ut per peccatum cordis illud intelligi maliti
tur, quod interiùs consummatur. v. g. hæc committ
sis. Per peccatum oris, quod locutione per ignoran
citur, v. g. mendacium. Per peccatum op
peris, quod opere completur, v. g. adulter
um & homicidium propri
person

9. 2do hæc divisio intelligi potest, o tia. Te
sit non tam in diversa peccata, quàm in cui ap
diversos gradus peccati. Iracundus enim 11.

quo in v. g. ex hoc quòd appetat vindictam, & Deo primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primò conceptio cordis, sc. cogitatio, deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in luxuriosum peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malicia. Peccatum ex infirmitate & passione est quòd oritur ex aliqua gravi tenatione & motione appetitûs sensualiter & sitivi trahenti volûtatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quòd procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malicia, quòd plena libertate & voluntate committitur nulla passione incitante & nullâ ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritûs S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro-

proprium & alienum. illud est quod a Mosco
 ipso peccante committitur. Hoc verò licet de Su
 ab alio committatur nobis tamen imputatur. 3.
 tatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione 1. Q
 præcepti, vel consilij, vel suasionis, vel quod
 adulationis, vel protectionis, vel propter Quar
 defectum correctionis. Hæc de sumptu bet, e
 sunt ex N. Opusculo Sent: Moraliū. ritis.
 non h
 spect
 re, qu
 9. 16
 4.
 Conf

DE PECCATIS IN PARTICULARI DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. **D**escendēdo ad particularia: peccatum dividitur in septem capitula, sic dicta, quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.
2. Superbia est appetitus inordinatus hoc est perversus appetitus, excellētie. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v.g. quia est aut de re salutari aut mala, aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicola Mosci.

est quod Mosciensi 2. p Tyrocinij Artis Poenit:
verò lice de Superbia.

nen impo 3. Quatuor modis cōtingit superbia.
el ratioe 1. Quando quis iudicat quòd bonum,
sionis, v quod habet, ex se habeat seu à se. 2.
el propu Quando iudicat quòd bonum quòd ha-
desump bet, ex Dño habeat, attamen ex suis me-
oralium. ritis. 3. Quando jactat se habere quod
non habet. 4. Quando quis singulis de-
spectis, vult videri se singulariter habe-
re, quod habet S. Greg: apud S. Th: 22.

CULAR.

II. 9. 162. 2. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum
Conscientiæ duodecim filias assignat su-
perbiæ: Sunt autem, inobedientia, con-
temptus, præsumptio, ambitio, vana glo-
ria, hypocrisis, jactantia, discordia, cu-
riositas, pertinacia, contentio & infide-
licas. Mosciensis loco cit: addit novi-
tatum inventionem: sed hanc reducere
posset Samuel de Lub: ad curiositatem:

5. Inobedientia est vitium, quo quis
renuit facere quod iubetur.

6. Contemptus est, Quo lex, vel etiam
ipse legislator despicitur, Quid sit contem-

Mosci-

ptus formalis v. dicta in 4. Sent: Moſanctis.
d. 3. §. Quæritur. scice

7. Præſumptio eſt, per quam ex ſano fir
aut nimia virium confidentia aggredimur emend
cedentia noſtram facultatem. do ſca

8. Ambicio eſt inordinatus appetitus licet
noris, aut dignitatis ratione honoris. Do dand
advertendo ex Sylv: V. ſuperbia, ration 11
honoris: nam appetitus tantum dignitatis ſuper
tis pertinet ad præſumptionem ſecur de
dum S. Th: apud Getium v. Ambicio 12.
Ex quo patet quomodo intelligendus M etas ci
ſcicentiſis definiens ambitionem etas placet
per dignitatem. 13.

9. Vana gloria eſt inordinatus appetitus ſci
clara opinionis & laudis apud alios. Scio ſum, e
pro nonnullorum conſolatione, ha nent,
tantum eſt p: veniale, licet ſit deſal gnosce
(dummodo non mortiferis) & tranſic eſt exc
rijs immoderate, & licet ſit de bono rientis
operibus, jejunio, oratione &c. quæ qu nionti
facit conſultò propter vanam gloriam di co
Moſc. l. c. & Fernandez p. 4. de ſuper 14
bia n. 10. dicio

10. Hypocriſis eſt ſimulatio virtutis 15

Sent: *Mos sanctitatis quam homo non habet. Addit Mo-*
scicensis loco cit: etiamsi hoc faciat bo-
am ex se no sine, ne alios scandalizet, quia est
redimur mendacium. Dico tamen si velis caven-
do scandalum te virtuosum representare
appetitus licet non fueris, fac propositum emen-
toru. De danda vitæ & tunc non mentieris.

bia, ratio 11. Jactantia, quâ quis se verbis extollit
in dignitate super illud quod est, vel quod homines opinan-
em secutus de eo.

Ambit. 12. Discordia est voluntatum contrari-
etudus M etas circa aliquod unum, dum unum alicui
em corat placet, alteri verò displicet,

us appetitum 13. Curiositas est inordinatum desideri-
ios. Scia sum, ea quæ ad se non pertinent, vel si p. ti-
ne, ha uent, maior tamen cura adhibetur in illa co-
t defali gnoscendu quàm par sit. invectio novitatum
transitio est excogitatio inusitatorum admirationem pa-
de bo. rientium, ut sit in sustinendis novis opi-
quæ qu nionibus, in usu insolite formæ vestien-
gloriant di convivandi &c.

de super 14. Pertinacia est persistencia in suo iu-
virtutiu di dicio & asseveratione plusquàm oportet

san- 15. Contentio est sermo contrarius al-
teri

teri; veritatem impugnans, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas est, exclusio fidei. Per vativa tunc est, dum qui nec credit, nec discredidit, sed animum suspendit. Contrarium qui discredidit, aut credit esse falsa, quod proponuntur.

17. Scias pro meliori prædictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personæ, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personæ siltendo in ipsa. sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; quòd desideret dignitatem, & absq; quòd aggrediatur aliquod præclarum opus, vel affectet laudari.

18. Ambitio ergo præsumptio & miles, ita oriuntur & sunt filie superbiæ, intellige specialissimè sumptæ, quæ sint etiam species superbiæ communiter sumptæ. Et hæc de illis in re potest prædicari: verum enim est Am

id est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filia sunt multæ aut Mo-
ticensis 2. p. Tyrocinij Artis Poeniten-
tariæ § de Avaritia, ex quibus septem
ab aliquibus numerari solent. Proditio,
Fraus. Fallacia seu dolus. Perjurium,
quò revocatur mendacium, inquietudo,
violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicuius se-
calti illativa nocuenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo
facto, illativa nocuenti.

5. Fallacia est deceptio alicuius in verbis,
illativa nocuenti.

6. Perjurium est mendacium iuramento
firmatum illativum nocuenti.

7. Inquietudo est, inordinata tempora-
lium felicitudo.

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obduratio seu immisericordia est duritia in pauperes denegando eleemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus venereorum.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22. q. 154. a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum femina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habentibus votum castitatis) non numeratur à S. Th: inter species luxuriæ, quia ex se directe pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in voto naturali. Dicitur solutus cum soluta id est, non existentes in Matrimonio, si

ve ra.

ve rato five consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *defloratio virginis per fractionem clausuri virginalis*. Differt specie à fornicatione, secundum S. Th. l. c. a. 6.

5. Adulterium est *illicitus concubitus, vel coniugati cum coniugata, vel coniugati cum libera vel liberi cum coniugata*. In primo aperienda est in confessione circumstantia utriusque coniugati, quia iniustitia duplex & æquivalet duplici peccato.

6. Incestus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usque ad quartum gradum inclusive*. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata. Secundum aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est *dum quis abducit feminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut a domo propria, si sit sui iuris, ipsam invitam ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum*. V. Trid: sess: 24. c. 6.

8. Peccatum contra naturam est *omnis actus libidinosus extra vas, aut contra modum à natura institutum*.

9. Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio. Bestialitas. Sodomia. inordinatus concubitus.

10. Mollities seu pollutio est voluntaria semini effusio extra vas. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi non posset, aut acti defacto perpetraret.

11. Bestialitas est coitus cum bestia. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Demone succubo vel incubo: quia corpus assumptum à Damone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel femina cum femina. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexus reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præposito secundum Armillam conformiter ad mentem D. Thomæ non est propriè Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu masculi cum masculo.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum possessio, vel quando non feminatur in vase, vel quando non arhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent: Mor: l. 1. d. 26.

15. Ad hæc reducuntur. Turpiloquium. Auditus turpium sermonum. Lectio obsecutorum. Aspectus. Tactus causa voluptatis carnalis. Oscula eodem sine tactu. Chorea. Motus sensualitatis. De his consule Mosc p. 2 Tyrocinij Artis Penit. § de Luxuria & Sent: Mor: l. 1. d. 29.

16. Efficacis luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. Vinc: V. Luxuria scilicet: cecitatem mentis, inconstantiam, inconsiderationem præcipationem, amorem sui, odium Dei, desiderium presentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem

ut non cogitet de caelestibus, nec sacras conciones, nec pia monita intelligat.

18. Inconsideratio facit, ut homo sapiat, quæ suum statum dedecent, cum non levius aliorum scandalo.

19. Precipitatio impedit consilium de mediis necessariis ad actum bonum.

20. Inconstantia facit, ut homo non servet propositum maxime de vitæ emendatione.

21. Amor sui, quo homo plus seipsum diligit quam Deum.

22. Odium DEI, quo voluntas expressè avertitur à Deo, displicendo de eius bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit ut homo cogitet de morte & eam nimis timeat.

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit hic semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maxime cavendam à viris contemplativis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Judicibus, &c.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc: l. c. § de Invidia. Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidenti excellentiam. Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates, &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali, v g insolentia. Et sic tritari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tritari de dominatu oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri v. g. Sperat Peetrus in officio, dignitate Joannis. aliquid in iure proventurum & de praefatis excellentior tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus. Et sic tritari pertinet ad indignationem. Quod si tristitia sit de iniustitia in distributione bonorum, sic tritari pertinet ad iustitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius non quia est in altero, sed quia ipse caret eo. Qualiter tritari pertinet ad emulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tritari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignati ut intelligatur natura invidiæ propriè accepta

11. Quomodo doctrina Moscæ & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est fori.

12. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

1. **I**Ra dupliciter sumitur. Communiter seu vulgariter & propriè. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Propriè & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licitæ & illicitæ. Licitæ vocatur ira per zelum, illicitæ vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehemens puniendi
malum

malum, servando tamen rationū ordinem & legū dispositionem. v. g. ut iustitia servetur, &c.

4. Ira vitiosa est *inordinatus appetitus vindictæ*. v. g. eo solo quod injuriā simus affecti, & sic ut animus irati satietur aliā etiā miserā.

5. Ira differt ab iracundia, illa enī dicit actum, hæc potentiam. Ait Gabi à S. Vinc: v. ira. Addit, iratus vehementer comparatur arrepto à Dæmone.

6. Germina, seu filias iræ in tres classes distinguit Mosc: l. c. § de ira ex 6 Th. Nam in corde nascitur indignationis rumor mentis & odium, in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales, in facto, pugna seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est, quā homo indignus reputat (illum à quo malum accepit) suā affabilitate, familiaritate & colloquio, avergens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quòd ei aliquando amicus fuerit, benefecerit, &c.

8. Tumor mentis, quo in corde iniuria versatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum repetitione causæ, & interiori aspera responsione, excogitatione mediorum ad exercendam vindictam: ac proinde quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est quo displicet proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè eo tantum sine, ut alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sub elata voce, locutio.

11. Quid maledictio contumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum.

sumptus sunt ex P. M. Nicolao Mofco:
c. 9. de ira.

12. Seditio est rebellia nonnullorum contra superiorem commotio.

13. Factio est modorum de inferendo damno sive temporali sive spirituali adinventio.
Hæ undecim filix iræ possunt reduci ad sex à S. Th: 22. q. 158. a. 7. assignata.
Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula.

1. **G**ula est inordinatus cibi potusq; appetitus. Appetitus inordinatus solus cibi, vocatur comestatio. Solius potus, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. Præputerè. Laute. Nimis. Ardenter. Studiosè. Th: 2. 2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est Præputerè quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quærit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando

avidè cibum sumit 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat Ita in terminis Gab: à S. Vinc: v. Gula.

4. Filix gulæ sunt quinque 1. Inepta læticia 2. Scurrilitas 3. Immunditia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th: l c. a. 6. ex S. Greg.

5. Inepta læticia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludo, joco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecondis. Ut sunt impuræ cantilenæ. versus. cavilli. gestus. tactus petulantes, turpes &c.

7. Immunditia sumitur pro supersua & turpi humorum è corpore emissionem. ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest perungere ad cognitio

tionem rei, nisi per multa ei sit exposita. Hoc evenit tum ratione vaporum quibus operitur cerebrum. Tum ratione delectationis superflux, ex qua fit, ut mens quasi inhaereat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A**cedia est tristitia de bono divino, non quatenus est arduum & difficile, sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile & nostrum beneficium, ducēs ad finem vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non proprie intelligere hoc peccatum pro segnitie aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro tristitia. v. g. de jejunio incidente tali tempore vel alio bono opere, inquārū est laboriosum, animo & corpori molestum, vel impeditivum delectationum mundanarum: talis enim tristitia ex repugnantia sensualitatis oritur, & ordinariē etiam consensu rationis accedentes veniale peccatum est, ait P. M. Nicolai Mosc.

3. Septem filix acediae assignantur: Pigrizia seu torpor. Tedium seu fastidium. Evagatio mentis. Pusillanimitas. Aversio à bono divino, alias malitia à D. Greg: dicta. Exasperatio contra benè monentes, alias rancor. Desperatio.

4. Pigrizia seu torpor est quando homo negligit & omittit facere, quæ ex precepto vel quasi ex precepto tenetur facere. v.g. non communicando in Paschate, &c.

5. Tedium est, propter quod aliqui inchoans bonum opus nauseat super illo, tanquam insuavi, & deserere proponit.

6. Adverte. Prima pars hujus descriptionis non innuit filiam invidiæ, sed secunda pars: nam nausea super bono opere est ipsamet acedia, cum sit tristitia de bono divino. Hinc Bonac: & Fernandez acediam definiunt per tedium & nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando quis refugiens sancta, divertit ad impertinentia, quæ in cogitationibus versat, & deserens attentionem debitam dilractionem voluntariè admittit.

8. Pusillanimitas est quâ homo non appetit divina consilia, quæ perfectionum sunt agredi.

9. Aversio à bono divino, aliàs ex D Gregorio dicta malitia, est tristitia aggruans hominem propter bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum, v.g. si quis tantum esset aversus à Deo, quod audirens vel cogitans statutum sibi à Deo, quod sit futurus civis Sanctorum, tristeretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia vellerq; ea non fecisse, Vel si contemneret Dei beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Detestaretur, quod sint ei provisâ ad beatitudinem media, v. g. Sacramenta, &c.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amittunt gustu spiritualium, desiderant in mundo perperuitatem non curantes gloriam æternam, immò interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponētes temporalia æternis.

11. Exasperatio contra benè mōnētes, aliās Rancor, importat quandam animi commotionem contra ad bona inducentes. v.g. Parentes. Confessarios. Concionatores, &c.

Quid sit desperatio patebit ex dicendis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capitalium.

1. **S**uperbia est peccatum mortale ex genere suo si sit consummata & perfecta, id est, si quis ita excellere appetat, ut Deo, superioribus, eorumque legibus subijci nolit. imperfecta, quā quis, subijciendo quidem quibus tenetur, in suo tantum affectu se magnificat, est p. veniale, ut refert P. Hermannus ex Cajetano v. Superb. Quia sine DEI & aliorum respectu plus iusto se efferre, non est gravis deordinatio. Esset gravis cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum notabili abiectione.

2. Ava-

96 DE GRAV: PEC: CAPIT:

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderate. (na de
ratus appetitus v. g. alienum retinendo, na de
& ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus
petitus propriarum divitiarum in ijs de ratione
lectando. tenaciter retinendo, & ut op. comm
ponitur libertati, est solum ex genere terius
suo p. veniale. Qualiter avaritia com. nifest
muniter & ordinatè sumitur. Hanc do. S. Tha
strinam sumpsit Gab: à S. Vinc: ex S. Th. a. 3.
2. 2. q. 118. a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigitur f. Quia
men humanum in quo est homo in po. quis i
tentia: quod sine dubio est grave & no. tat. v
tabiliter repugnans rationi. Sumitur ex. sumit
S. Th: q. 15, de malo 2. cibi s
tè ad
venia
bile e

4. Invidia ex genere suo est p. mortale. Quia contrariatur charitati. Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia tristatur. D. Th: 2. 2. q. 36 a. 3. & q. 10. de malo a. 2.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale. 7.
habet
scopus
brietat
munio

moderate. (Quod intellige quando est ex ple-
naria deliberatione, & malum quod infer-
re suo estur est notabile) Quia contrariatur cha-
ritati & iustitiae. Sumpta pro perturba-
tione animi. v. g. si quis nimis ardentem
commoveatur inrerius, vel si nimis ex-
teriorius signa interioris commotionis ma-
nifestet, non est ex suo genere mortalis.
S. Th: 22. q. 158. a. 3. & q. 12: de Malo
3.

6. Gula ex genere suo solum est p. ve-
niale. Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S. Th:
Quia ex genere suo in hoc consistit quod
quis inordinate cibum vel potum appet-
tat. v. g. quia plus, citius, avidius, lautius
sumit, quam deceat, vel in delectatione
cibi sistat non referendo, saltem implici-
ter ad finem honestum, quod tantum est
veniale, nec ex terminis importat nota-
bile excessum. Sumitur ex Sam: de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic
habet Apostolorum 42dus Canon: Epi-
scopus aut Presbyter aut Diaconus, alex atq; e-
brietati deserviens, aut desinat, aut certe com-
munionem privetur, idem statuit Eutichia-

nus Papa & Concilium Moguntiacum volen
Cant: 46. Hæc & alia refert Povo notio
vius in instructione Confessariorum 2.
pra 3. Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum loco
p. mortale. Nam proprius effectus ch devor
ritatis gaudium de Deo, acedia aut 3.
est tristitia de bono divino. Et sic co rari.
trariatur charitati. Consequenter est ritas
se p. mortale, nisi excuset imperfecti ranti
actus. S. Th: 2. 2. q 35. a. 3. Largi

9. Sive autem tristeris de re cader pra e
sub præcepto, sive sub consilio pecc am.
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v am u
ex acedia propriè sumpta, non sufficit itia
in confessione fateri omissionem Sacri Tem
sed necessarium est p. acedia explicare ones
Gab: à S. Vinc: V. Acedia. Sent
tutib
repet

Quæsitum.

*Quæ virtutes peccatis capitali-
bus contraria?*

1. R. Hæ à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volens.

Volentia; Patientia. Temperantia & De-
votio.

2. A quodam in tabula Christiana lo-
co benignitatis, ponitur amor proximi.
Loco temperantiæ, abstinencia. Loco
devotionis, diligentia.

3. Cæterum possunt etiam sic enume-
rari. Humilitas. Largitas. Justitia. Ca-
ritas. Charitas, Mansuetudo. Tempe-
rantia. Humilitas contra superbiam.
Largitas & justitia contra avaritiam su-
pra explicatam. Castitas contra luxuri-
am. Charitas contra invidiam & acedi-
am ut patet ex dictis. Mansuetudo & ju-
stitia, contra iram supra explicatam.
Temperantia contra gulam. Descripti-
ones harum virtutum reperies in 3.
Sent: Thomisticarum: ubi ago de vir-
tutibus in particulari; Nec placet omnia
repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra SPIRITUM S.

Peccata in Spiritum Sanctum sunt
sex.

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Invidia fratrum gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio, quando quis abiicit de sui emendatione. Peccatorum remissionem gratia & gloria consecutione. Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimit saltim corde tale iudicium, quod Deus non possit sibi parcere, aut non parcat si debito modo se disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriam, est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum ita deliberaret. Ego nunquam me disponam, & ideo nunquam mihi Deus parcat ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus spei, quâ expectat quis per virtutem & misericordiam Dei, id, quod secundum legem Dei ordinariâ non est possibile: v. g. remissionem peccatorum absq; pœnitentia. Gloriam æternam sine meritis, aut solis viribus naturæ absq; Dei gratia. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet. Et absq;

IT: S. Impugnatio agnitæ veritatis, tunc
est, quando qui post propositam fidei vel bo-
norum morum doctrinam, impugnat eam vo-
lens persuadere esse falsam.

4. Impugnatio agnitæ veritatis, tunc
est, quando qui post propositam fidei vel bo-
norum morum doctrinam, impugnat eam vo-
lens persuadere esse falsam.

5. Invidentia fraternæ gratiæ est dum
quis tristatur ex hoc quod gratia Dei crescat
in mundo. Hinc si quis videns fratrem
suum in Dei servitio proficere, peccato-
res pœnitentiam agere, doleret super
hoc, peccaret contra Spiritum S. quasi
contemnens inferioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat
permanentiam in peccato usque ad mor-
tem, sed importat propositum non pœnitendi:
S. Th. in 4. d. 43 a. 2 ad 3. & in expōsi-
tione literæ. Quod si esset propositum
non pœnitendi usque ad mortem, sine
dubio esset impœnitentia, ut hic sumi-
tur pro speciali peccato, & in Spiritum
Sanctum.

7. Obtinatio est firmum propositum
hærendi peccato propter aliquam delectationem
licet brevem.

8. Hæc peccata dicuntur irremissibilia.
Non quod nullatenus remitti possint,
sed quia difficile & raro remittuntur,
eo quod habeant in se repugnantiam
ad remissionem, & Dei dona, quæ
contemni videntur.

Quæsitum.

*Quot sunt remedia contra peccata
in Spiritum Sanctum?*

R. Esse sex, secundum Fabium incarnatum.
Primò. Spes de misericordia Dei.
Timor de divina justitia. Cognitio
veritatis fidei & bonorum meritorum.
Auxilium divinæ gratiæ. Dolor
de peccato commissio, & propositum
abstinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

Referuntur alia divisiones peccatorum.

Alie DIVISIONES PECCAT: 103

S. positum in delectatione
Inter alias divisiones etiam assignari solet peccatum contra Patrem, Filium & Spiritum S. sed de hac divisione jam egimus dist. 1. n. 10.

remissio mitti potest remittitur pugnatona, q.
2. Peccata in cælum clamantia sunt quatuor. Homicidium voluntarium, hoc est directè factum. Sodomia. Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

peccati?
3. Nomine pauperis intelligitur non tantum miserabilis persona. v. g. advena, pupillus, subditus, servus, sed etiam quicumque est inferioris conditionis respectu excellentioris.

incarnatio recordia. ia. Ce um me. e. Dolo oppositum
4. Nomine oppressionis intelligitur quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam ob sui gravitatem velocem petunt ultionem.

6. Peccata aliena sunt novem. Seu novem sunt modi quibus aliena peccata nobis imputantur, & continentur his verbis Iussio. Consilium. Consensus. Palpo. Recursus. Participans. Mutus. Non obitans. Non manifestans. Ho-

104 *RESOL: aliqua de PEC:*

rum brevis explicatio habetur in 1. Sent. Mor: de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur in S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitutes, veneficia, inimicitia, contentiones, emulationes, ira, rixa, dissensiones, sectæ, invidia, homicidia, ebrietates, comestiones & huiusmodi milia quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam niam qui talia agunt regnum Dei non consequentur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum committitur? R. 4. Cogitatione. Locutione. Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, origines & causæ peccatorum? R. 3. Ignorantia. Fragilitas quod pertinet passioni. Malitia.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mortale? R. hæc. 1. Gravitas ex parte objecti. 2. Perfecta advertentia ex parte intellectus. 3. Plenus consensus ex parte voluntatis. Gravitas ex parte objecti colligitur ex notabili contrarietate cum charitate Dei & proximi. Alia

autem

RESOL: aliqua de PEC: 105.

autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v. g. odium D & I.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo primis parentibus prohibito. Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra. Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent: Mor: d. 61. circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum. v. in 3. Sent: Thomi-
sticarum d. 75.

OPUSCULUM

QUARTUM.

De Præceptis Decalogi.

Præcepta alia sunt legis naturæ.
Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

E 5

Quod

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculò.

Legis gratiæ duo (intellige quoad maiorem explicationem, semper enim erant) Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum. Legis canonicæ alii qui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ, & gratiæ, & legis canonicæ sunt plura. Secus hæc, vel communiora, vel magis principalia, vel magis scitu necessaria.

Decalogue dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta sequentibus contenta.

Vnum crede DEUM. Nec iures vana per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mæchus. Fur Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio DEI & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ, alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deuteronomij c. 4. In prima tabula tria tantum scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad justiciam erga proximum servandam diriguntur. S. Th: apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantum quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper, sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum data occasione. Negativa obligant semper & pro semper, v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eo facilius ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem.

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Cōercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritalis & temporalis. Illa consistit in conscientiae puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc defunt, Deus in melius nostrum subtrahit. 4. Vita æterna, si vultis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. **H**Oc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei, spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimus quinque rationibus. 1. Sumitur ex Dei dignitate. 2. Ex Dei largitate: omne enim bonum à Deo. 3. Sumitur ex promissæ firmitate: abrenuntiavimus enim diabolo,

PRIMUM PRÆCEPTUM. 109

lo, & fidem promissimus soli DEO. 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Th. Opusc: 4. in præsentia.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio. Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent: Mor: d. 2. & seq. tum in 3. Sct: Thomisticarum d. 53. & seq.

4. Dum dicitur *non facies tibi sculptile*, idolorum cultus & non imaginum Dei & SS. prohibetur. ut scilicet imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem representatam, materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. i. ad instructionem rudium. *Quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura.* S. Greg: l. 9. Epist: 9. 2. ad excitationem piorum: excitamus autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsemet Christus D. approbat: Regi enim Abagaro suam

110 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

suam imaginem nisi (Epistola Abagat ad Christum D & Christi D ad Abagat
rum, habentur apud P. M. Rufael de
Cruce dat 37. ubi etiam reperies Ep
istolam Lentuli Romani Proconsulis, qu
dispositionē Corporis Christi D. descri
bit) Item linceo S. Veronicæ, & sindor
sepulchri suam imaginem impreffit, non
in solam memoriam sed ut per has co
latur.

6. Non prohibetur etiam hoc præ
cepto cultus reliquiarum seu corporum
SS. reliquiae enim sunt pignora sacra SS.
quos colere tenemur. Angeli honorant
corpora SS. Hi enim S. Catharinae cor
pus in monte Synai cum honore sepele
runt. Hi corpori S. Clementis sacellum
aedicarunt in mari. Deus ipse, ut patet
ex tot miraculis, vult corpora SS. à no
bis honorari. Membra S. Stanislai Mar
tyris, & Episcopi Cracoviensis noctur
ni de caelo splendoris indicio collecta
& suis lucis disposita, ita inter se copu
lata, ut nulla vulnerum vestigia extaret.
Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Po
loniae,

lonia inuiscata magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio in communi, actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentie.

8. Cultus seu adoratio est triplex. Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo universa creavit, gubernat & regit, debetur. Dulia est cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th: 2. 2. q. 103. a. 2. Hyperdulia est cultus debitus Sanctis habentibus specialem coniunctionem ad Deum. Sic colitur humanitas Christi D præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increata debetur cultus latriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. MARIA.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, quando aliqui honoratur propter se & ratione sua perfectionis. Respectiva, quando propter aliud. Patet hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed

112 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cujus est imago. Adoratione sacrâ veneramur etiam nomina sacra, ut nomen: JESUS MARIA. Scilicet propter id quod repræsentant. Parec hoc ex D. Paulo ad Philipp. i. In Nomine Jesu omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam Deo quàm creaturis exhiberi, v.g. genuflexio Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intentione pendet, quod per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externâ illa submissione intendas te submittere tantum Deo, & testari divinitatem, erit cultus latræ. Si ut Sancto, dulci. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: tract: 1. disp: 1. q. 2.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, secundum

eluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l. c. q. 5. a. 1.

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quod circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem. Et sic quod beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quâ conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak: l. c. q. 6. hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tãquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colentis.

licet

114 PRIMO PRÆCEPTO

licet simul fiat, & publicè. Imò etsi Sacerdotes superpelliceo induti recipiant dona voti gratia oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quàm ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 1. Sent. Mor: dist: 6.

De Peccatis primo Præcepto oppositis.

14. Peccata opposita virtutibus Theologicis, sc. hæresis desperatio & odium Dei, opponuntur primo præcepto Decalogi.

15. Item peccata opposita virtuti Religionis. Sunt autem superstitio, tentatio Dei, sacrilegium, perjurium, simonia & blasphemia. Si hæc præter convictum addit errorem contra fidem, etiam opponitur fidei, & dicitur blasphemia hæreticalis, alias tantum dicitur blasphemia simplex.

16. Superstitio est cultus vitiosus quo aut colitur creatura cultu dyabolo aut Deus modo indebito. Makov: l. c. q. 1. a. 1.

17. Tentatio Dei sit dictum vel factum

ad capiendum de Deo experimentum, ut sciatur qualis sit, potentiâ, bonitate, scientiâ, voluntate & similibus. Samuel de Lublino v. Tentatio.

18. Sacrilegium est rei sacra violatio. Explicatur hæc definitio in 1. Sent: Mor: d. 10. De perjurio & simonia in sequentibus.

19. Blasphemia ex S. Th: 22. q. 13. a. 1. est derogatio excellenti bonitati, & præcipuè divina.

20. Fit autem quatuor modis. 1. Quando aliquid Deo attribuitur quod ei non convenit. 2. Quando removetur quod convenit. 3. Quando proprium Deo creaturæ tribuitur. 4. Quando removetur à Sanctis id quod convenit, vel attribuitur convitiando, quod non convenit. Sam: de Lub: v. Blasphemia. Ex quo patet blasphemiam etiam sic posse definiri. Est malediscentia contra Deum & Sanctos.

21. Species superstitionis hæ à S. Th: 2. 2. q. 26 a. 2. numerantur. Indebitus veri Dei cultus. Idololatria. Divinatio varia observantia.

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, patet. Hoc addo: Superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v. Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinus honor creatura tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est predictio inordinatè futurorum.

25. Vana observantià est dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. v.g. dum lufiores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem, si futura ope dæmonis prædicatur. Partim ad vanam observationem, si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiri potest. Est ratio quedam ope dæmonis aut futura prædicendi aut insolita operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium quando dæmon apparet ad prænuntiandum futura & homini oculos præstringit ne videat deceptionem.

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs iudicant de occultis & futuris. Si deest pactum, nec eis utimur tanquam regulâ actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum.

30. 4. Divinatio per Pythones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptitios loquitur de occultis & futuris.

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri. v.g. ligno, ferro, &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquis.

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aere.

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in testinâ animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia iudicaria, quâ ex situ motuq; astrorum futura pradicuntur de hominum vita & actionibus.

118 PRIMO PRÆC: DEC:

37. 2. Augurium, cū ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicitur.

38. 3. Omen, cū ex verbis alicuius absq; eo proposito dictū, futurum prædicitur.

39. 4. Chiromantia, quā ex lineamentū manuum aliquid prædicitur. Ad hanc revocatur Spatulomantia, quā aliquid prædicitur ex signis apparentibus in spatula alicuius animalis.

40. 5. Sortilegium est cū aliquid fit ab homine, ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel iactum taxillorum. &c. De his S. Th: 22. q. 95. a. 3.

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum.

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th: 1. c. a. 8.

45. Hæ omnes species divinationis, licet

licet sine expressa demonis invocatione, sunt prohibita, excepta forte divinatoria & consultoria, servatis tamen nonnullis conditionibus, de quibus in 1. Sent. Mor: d. 2. conc: 3.

Species vanæ observationis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliqui prædicant, & credit se posse consequi v. g. scientiam absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis. v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2. Vana observatio futurorum, eventuum. quâ ex consideratione alicuius eventus fortuito occurrentis conyicimus quid futurum sit prosperum vel adversum. v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter infustum.

48. 3. Vana observatio ad immutationem corporum per res naturales non tamen à natura ordinatas ad effectum intentum, v. g. si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam superstitiosii dicunt

120 I. PRAC: DEC: PEC: OPPOS:

cunt valere contra hydropem, pestem
& febres. Item si quis vanis remedijs
tollic fascinationem. v. g. immiffione
carbonum in aquas.

49. 4. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res supernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inter-
tum. v. g. Si verba sacra collo appendat
credens te sic certò consecuturum fan-
tatem. Secus si solùm habeatur respec-
tus ad DEUM, à quo humiliter expecta-
tur effectus. Quali modo etiam licet in-
cantare serpentes. Sed ut advertit S. Th.
22. q. 96. a. 4. plerumque tales incanta-
tiones habent vanas observantias, & per
dæmones sortiuntur effectus. Dixi,
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
DEI benedictum, licet. Cùm id à Deo
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia.

Divisiones sacrilegij videantur in
Sent: Mor: d. 10.

DISTIN-

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen DEI tui in
vanum.*

1. **H**Oc præcepto prohibetur omnis
inordinata usurpacio Nominis
DEI, Temerè jurando. Adjurando. Vovē-
do & non reddendo. Blasphemando.

2. Juramentum est *Veritas Divino testi-
monio confirmata*. Hinc jurare est Deum
in testimonium alicujus veritatis addu-
cere.

3. Tres sunt conditiones necessariz ut
juramentum debito modo fiat. Veritas.
Justitia. Necessitas. S. Th: Opusc: 4. in
præsenti. Veritas consistit in hoc quòd
res ita se habeat, vel saltem putatur ita
se habere ut juratur. Necessitas quando
agitur de propria aut proximi fama &c.
Justitia quòd res jurata non sit contra le-
gem DEI.

4. Juramentum est quadruplex. Af-
fectorium. Promissorium. Comminato-
rium

rium. Execratorium. Assertorium & assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata v. g. Juro Deum, percutiam Petrum. Execratorium est execratio Divino testimonio confirmata v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicuius persone vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione res sacra S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa Imperativa, quâ utimur ad subditos, precipiendo & timorem incutiendo v. g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativa quâ utimur ad Deum Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesie orationes sic finiendo. Per Dominum N &c. Similiter in Litaniis. Per mysterium Sancte Incarnationis. Sam: de Lub: v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat hoc precipue conditiones exposcit. 1. Ut de re bona fiat. 2. Ut intentione bona.

3. Ut

3. Ut urgente rationabili necessitate.

8. Votum est promissio facta Deo de his, qua ei magis placent. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum, qui in Sanctis colitur.

9. Votum has petit condiciones. 1. Ut sit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est calibatus.

10. Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est nuda promissio facta Deo de meliori bono. Solemne est quod praeter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter. De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor: d. 14.

11. Hi contra hoc praeceptum peccant qui pejerant. Pejerare est Deum in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia. Irreverentia est conditio generalis in omni perjurio ambibita, Adducere Deum in testem.

sine veritate, licet in re levi, semper est p. mortale. Tantum sine necessitate, est p. veniale. Sine iustitia in re levi, servata veritate p. veniale. v. g. juro, percuriam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccat etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo sorte modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quamvis enim in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidue tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem imperativè, dæmonem deprecativè, v. dicta in 1. Sent: Mor: d. 13. Conc: 2. & 3. Qui vota non implent, v. dicta l. c. d. 14. Conc: 11. Qui blasphemant v. l. c. d. 7. Qui per creaturas tanquam testes ex se infallibiles jurant, v. l. c. d. 11.

DISTIN-

DISTINCTIO III.

Circa 3. præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices.

1. **H**Oc præcepto in nova lege in aliquibus immutatur: Sanctificatio Festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per jejunium præparando, semel in anno confitendo & communicando, Ministris Ecclesie necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies quo homo vacare tenetur ab operibus secularibus ad vacandum rebus divinis. Quia tamen (ut docent Theologi) finis præcepti non cadit sub præcepto, non peccat homo contra hoc præceptum, si, postquam à Missæ auditione, rebus divinis non intendat.

3. Nullum festum in Ecclesia ex jure divino est introductum ut docet Fernandez in præsentia & alij, cujus oppositum habet Povodovius secutus Angelum & Sil.

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d. 3. Licet enim jus naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum 3. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Aquam in Vinum convertit. Natus & baptizatus fuit. Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clausis ad Apostolos intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Sūma Philosophica relato: hac die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V. tero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicia incipit ab ortu Solis

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesie incipit à Vesperis.

Circa Missam.

6 Scias ex Moseicensi quem retuli in
1. Sent. Mor: d 16. audire non ita in-
presenti sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere alias surdus non
diceretur Missam audire, neq; sanus si
Sacerdos submisit diceret, imò etiam si
clara voce in magna populi frequentia:
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD. passim docent nemi-
nē ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nus intelligere verba Sacerdotis. Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quod
te gerat ad instar audiētis, decenter, pie,
religiosè Missæ assistendo, cruce se signā-
do, genua flectendo &c. Exoptando, ut
Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur.
Cogitando de Deo cui Sacrificium offer-
tur. Vel de Dei beneficijs quæ per Sa-
crificium offeruntur. Nullum impedi-
mentum devotioni repugnans præstādo
v g. colloquendo, distractè orando &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusculi
 n. d. 8. ubi & orationem Dominicam
 explicui. **Attentio** in Oratione potest
 considerari triplex. **Actualis**, **Virtualis**,
Habitualis. **Attentio actualis** est quādo
 quis voluntariē actu attendit ad id quod
 operatur. **Virtualis** est quando quis à
 principio instituit attendere & casu con-
 tra suam voluntatem cogitat de alijs.
Habitualis est quando quis operatur ex
 habitu & consuetudine mente non in-
 tendens ad illud quod operatur. v. g.
 qui instrumentum pulsans ex consuetu-
 dine, mente ad alia negotia totus in-
 tendit, neque à principio animum appli-
 cat ad pulsandum. **Habitualis** non suffi-
 cit ad orationem ut habetur in glossa.
N. N. Constitutionum c. 1. de Officiō
Ecclesiæ Literā D.

8. Loquendo ergo de attentione a-
 ctuali & virtuali (quam S. Th. vocat
 habitualem) scias ex Cardinali Cajetano
 quatuor modis potest quis orando atten-
 dere

dere. 1. quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt verbum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item quod versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modo dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter, ut cum Navarro docet Fernandez Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundò potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hac non exigitur, licet in hominibus doctis Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertiò, quantum ad gratiam petitam. v.g. castitatem humilitatem, fidem, &c.

Quartò ad ipsum Deum &c. Hæ omnes, excepta 2da communes sunt doctis & indoctis. S. The. 2. 2. q. 83. a. 1. 3. Has ad tres reducit.

Es. 9. Qui

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè nonnisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur. v.g. dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem pl. 108 fulminatam portat. sc. *Oratio eius fiat in peccatum.* Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; foetidissimâ (ut refert S Greg: M.) urinâ rotos asperisit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo asperisionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quod ex præscripto Canonum certis horis diu noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant varia passionis Christi D. tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui criminâ purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertia mortis. Sexta Cruci nectit. Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit. Tumulo Completa reponit.

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est, quæ servis tantum conveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebejos homines, & operibus Reipublicæ inservientes, Fernandez p. 1 c. 7. § 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinz, nisi consuetudo aliud suadeat. Locationes. 2. Judicium civile, & criminale. Non tamen vetatur appellare. 3. Juramentum in judicio, nisi aliud suadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis urgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorij petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & dela Cruz in præsentia. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTIN.

DISTINCTIO IV.

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**Oc præcepto præcipitur, hono-
rare, amare, obedire parentibus.
Nomine parentum. 1. intelliguntur pa-
rentes secundum carnem. 2. Superiores
in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi, Ab-
bates. 3. Superiores in rebus corporali-
bus. v.g. Reges &c. Tandem omnes,
qui super nos aliquam potestatem ha-
bent. v. g. magistri, tutores &c. Fern:
loco cit: c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum
non solum filij, sed & Parentes, non in-
struendo filios & filias in doctrina Fidei
& bonorum morum. Domini non præ-
bendo servis necessaria. Non curando ut
dies festos & similia observent. Mari-
tus uxorem contumelijs afficiendo & è
CONTRA

DISTIN-

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. **H**Oc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *iniusta hominis occisio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceration, & cætera contra salutem corporalem proximi. v.g. non pascendo vel eleemosynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira, Invidia, Maledictio, Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite est volitum.

Et

Et hoc non causat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, ut si sit in ea prævisum, aut expressè aut implicite, in quantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia. Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad justam occisionem hæc necessaria. 1. ut fiat auctoritate publicâ. 2. ut fiat ex causa gravi. 3. ut servetur juris ordo. 4. ut sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio.

5. Non solum is peccat qui physice occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus verbis continentur.

Iussio, consilium, consensus, palporum recursus.

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

Id est. Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, si ve ante, si ve post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui

par;

parrem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justū tria requiruntur, 1. autoritas superiorem non recognoscentis. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cū possit jus suum prosequi iudicio superioris. 2. causa iusta v.g. damna valde gravia illat: tentandum tamen medium suavius. 3. recta intentio sc: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th: 2. 2. q. 40. 2. 1.

De homicidio factō per denegationem elemosynæ: si enim non pavisti, occidisti: ait S. Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficiet aut ab-

bre.

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii statûs. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiamsi non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Utramq; conclusionem docet Armilla & Moïse: & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ
dem.

demptis necessarijs ad vitam conservan-
dam adhuc supersunt. Superflua verò
statùs sunt illa, quæ demptis necessarijs
ad sustentandam vitam & decedentem
statum, juxta conditionem personæ, ad-
huc supersunt.

11. Loquendo de communibus pro-
ximorum necessitatibus, quales esse so-
lent in ordinarijs pauperibus, divites ha-
bentes superflua statùs, teneantur sub
mortali ad aliquam elemosynam elargi-
endam, indeterminatè tamen, cui & qui-
bus voluerint, & tēporibus, quibus pla-
cuerit. Nam aliquando hæc etiam ne-
cessitas faciliè transiret in gravem & ex-
tremam.

*De Homicidio spirituali per scanda-
lum & omissionem correctionis
fraternæ.*

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum
minùs rectum occasionem spiritualis ruine pra-
bens. Et sic quando aliquis ex alterius
peccato excitatur ad odiū peccati
non.

non est scandalum. Vnde error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dicto vel facto tuo directo intendis ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis ut ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v. g. si publice pecces, aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum unius, est causa alteri per accidens peccandi. v. g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisæicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraterna.

14. Quinq[ue] conditiones ad correctionem necessariae 1. ut certam moralem notitiam quis habeat de peccato proximi.

mi. 2. ut proximus indigeat correctione
sive propter ignorantiam, sive inadvertentiam, sive propter propositum iterandi, & non putatur ab aliquo alio corrigendus. 3. ut ex correctione speretur probabiliter emendatio, saltem ad tempus. Nec tamen faciliè nobis de emendatione proximi malè persuadeamur. Cùm scyè emendetur de quibus minùs speratur. 4. ut fiat eo ordine quo Christus Deus ordinavit. Si tamen peccatum sit cōtra fidem, aut bonum commune subito declarandum. S. The. 2. 2. q. 33. a. 7. in corpore articuli. Quod si error contra fidem prolatus non esset cum pertinacia, tunc non posset subito declarari, sed secretò corrigi. 1. ut fiat cum opportunitate, sive temporis, sive loci, sive personarum. v. g. si indigens correctione, valde irascitur, probabiliter nihil efficiet monitio. Si in aliorum præsentia, fortè magis exacerbatur. Quod si continuat malitiam, suaviter occurrendum prout fieri potest. Quandoq; expectanda persona ad corrigendum magis idonea.

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D. Matt: 18. Si peccaverit in te (id est secrete) frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum, Quod si non audierit, dic Ecclesie. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si judicatur secretam correctionem non profuturam potest immediate procedi ad secundum medium, & idem de secundo medio, quod etiam omitti potest si sciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares casus, vide in 1. Sent: Mor: d. 21. & sequ.

Circa Sextum Præceptum.

Quod prohibetur omne peccatum repugnans castitati, vide dict. Opusc: 3 d. 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies.

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio,
& rei alienæ detentio.

De Furto.

1. **F**urtum est ablatio rei alienæ invito domino rationabiliter. Distinguitur specie à rapina (quæ est ablatio rei alienæ publicæ) ut docet S. Th: 2. 2 q 66 a 4. Et sic circumstantia rapinæ est necessariò in confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spiritualis annexum.

3. Hoc peccatum est contra virtutem religionis. Quia res sacræ indignè tractantur si pretio temporali commutantur. Est etiam contra iustitiam, si venditur id, quod debebatur. v. g. si Parochus vendit confessionem. Item dum res carius propter consecrationem. v. g. calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Conventionalis Mentalis. Realis dum exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali actu vendita & tradita.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est secutus effectus.

Mentalis est dum traditur res temporalis cū intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine convēione & pacto explicito vel e contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum scilicet confertur beneficium, cum confidentia, vel quod sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur Simonia offerendo quamcumque rem per modum pretij pro re sacra. Unde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, v. g. preces, adulationes &c. habet modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiat, ut cum communi docet Bonac: vel si intendatur à conferente principaliter emol-

lumentum temporale, ut S. Th. explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus acceperet preces intuitu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad Simoniam perfectam & realem traditio pecuniarum pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valer tamen traditio beneficii sine actuali traditione pecuniarum ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* & g dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*.

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quod mutuum transeat in dominium mutuatarij. & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum vero non transit in dominium accommodantis, ut patet in veste accommodata.

13. Si aliquid supra rem mutuum præstatur, ad amicitiam conciliandam non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus iustitiæ, iustitia est *perpetua & constans voluntas ius suum unicuique tribuens*. S. Th: 2 2 q. 58 a. 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. *Legalis est, quæ damus bono communi quod suum est. & sibi debitum. v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex iustitia legali.*

16. Iustitia distributiva est, *quæ damus unicuique debitum se unum merita. v. g. duo concurrunt pro dignitate obtinenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.*

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v. g. à probitate morum, &c.

18. Consummativa est, *quæ damus unicuique*

cuiq; suum non secundum merita sed secundum
aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

19. Obligatio restituendi ex tribus capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex iniusta acceptione seu actione. 3. ex utroque. Obligatio ex re accepta. v. g. habeo rem alienam ad tempus, quo elapso teneor eam reddere. Obligatio restituendi ex iniusta acceptione tunc est quando damifico proximum nihil retinendo. v. g. comburo domum. Ex utroq; quando rem alienam detinco damifico v. g. in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad sequentes versus.

Quis. Cui. Quod. Quantum vel ubi
Quo tempore. Quovè.

Ordine, sive modo. Te rogo mente
notes

21. Fructus sunt triplices. Merè naturales v. g. partus pecorum. Mixti v. g. fructus vinearum. Merè industriales. v. g. lucrum ex pecunia furto ablati ludo acquisitum. Licet pecunia sit restituenda,
G da,

da, non tamen tale luctum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata. Levis. Levissima.

23. Lata dicitur quam committunt homines scilicet negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accomodat in porta domus vel extra domum, ex culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus bene invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso, sed non obserato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8. Præceptum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

1. Hoc

1. **H**oc præcepto prohibetur omne peccatum linguæ v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, susurratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. Falsum testimonium est assertio falsi in præiudicium tertijs includit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendum proximum. Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud iocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Iocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in nocumentum proximi.

4. Dum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij. si adhibet iuramentum. 3. peccato iniustitiæ.

5. Detractio est denigratio fame alterius

per verba in eius absentia. Differt à contumelia quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, removet honorem, Detrahtio ergo famam, contumelia removet honorem. Samuel de Lub: v. Detrahtio. v. dela Cruz exponendo 8. Decalogi præceptum q. 2. a. 2. dub. 1.

6. Sciat quòd fama sit *multorum de aliqua re, voce prolata opinio* Honor est exhibitio reverentiae in testimonium alicuius excellentiae. Gab: à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicuius per verba aut signa denotantia malum culpa.* v. g. si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio quia per convicium representantur mala sive poenae culpa. v. g. dico, es cæcus, est convicium. Dico, es fur, est convicium, sed non tantum secundum S Th: 2 2 q 72 a. 1.

8. Quando dicitur *despectus minorationis seu indigentiae est improprium.* v. g. si dicatur, ego te de fame eripui

9. Murmuratio est *querela cum impatientia, in his, quæ homo patienter ferre deberet.*

10. Sufurratio est, qua quis obloquendo amicitiam inter aliquos tollit.

11. Derisio, qua qui alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno, naso &c.

12. Detractio multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo, bonum mala intentione factum. 5. negando bonum alterius. 6. malitiosè reticendo. 7. minuendo 8. frigide laudando. Armilla ex S. Th: exprimuntur his:

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.

13. Fama sic restituenda: Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th: 2.2. q.62. a. 2 ad 2. se malè dixisse, injustè distulasse. Vel laudet in illa materia, in qua infamavit, ut docet Mosè: cum Lessio, v.g. dicendo, hic homo tali virtute apud homines

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cum oppositum publicè non constet.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen imponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij Dela Cruz exponendo octavam præceptum, cum Bannez & Soto.

15. Honor restituendus. amicæ salutatione, ostensione majoris benevolentiae, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælati, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebeum.

16. 2. Adhucendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paræ conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si iustè exigitur, nec p[ro]p[ri]us ante sententiam iudicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait Lelius. Scias, magis humilem

venia

venia petitionem pro maiori injuria exhibendam.

18. Maledictio est quā quis imprecatur alii cum desiderio a quā manu v. g. mortem, infamiam, &c

19. Male dicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relatas ad Deum vel ad bona nominis, est p. mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Job maledixit diei suæ, non est p. mortale. Aliàs bonus Job peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione est p. veniale ob imperfectionem actus. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira esset perfectus consensus quia tunc esset mortale licet transacta ira nolet tale malum. Armilla ex Caie in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio. v. g. unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum Jesus MARIA

152' VIII. PRÆCEPTUM

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent.

22. Judicium temerarium est, dum quis sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum quis assentitur alicui parti cum incertitudine & cum formidine alterius partis. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberare, sine sufficientibus indicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
qua illius sunt.*

1. **C**irca hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quo ad actum externum, no-
no & decimo, quoad desiderium probi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilis
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitia de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est,
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v g. carnis vel quodcunque
aliud, sed contentatur illa delectatione,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa, quod in ea mora,
permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est,
quando voluntas non consentit nec dis-

54 IX. & X. PERCEPTVM
sentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

DE PRÆCEPTIS ECCLESIAE.

1. **P** Rincipalia & antiquissima præcepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 2. p. Tyrocinij artis poenitentiarie: 3. §. 3. scilicet: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire die festo. quò pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicetur tractando de Sacramento Poenitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jam actum d. 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est fructuum sure questuum pars decima, quae ministris Ecclesiae quot annis solvitur.

4. Multis de causis est instituta. 1. ut prædicarent Deum rerum omnium habere dominum supremum. 2. ut Ministri Ecclesie commodè alantur. 3. ut peregrini, adveni & egentes subsidium habeant. 4. ut Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejuniis egi Opusculo 2. d. 8. § 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Poloniæ sciendæ.

1. Licet dies Veneris, aliàs feriâ sexta, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est de consuetudine obligante loquendo etiam de jejunio rigore accipio, consistente in una comestione & vespertina collatione. Accedit hac die non conceditur usus lacticiis, tempore Paschali.

2. Quandocumq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiis, conceditur & coena, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigiliis Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festum

SS. Trinitatis, in eodem regno conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Jejunia consuetudinaria in Vigilijs B V. MARIE (jejunium autem in Vigilia Assumptionis est de jure communi) non sunt sub p. mortali observanda.

OPUSCULUM QUINTUM. De Sacramentis.

DISTINCTIO I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

LY Sacramentum variè sumitur. 1. Pro juramento. 2. Pro amicorum & principium secreto. 3. Pro mysterio. est autem mysterium res divina occulta naturalem cognitionem excedens. 4. Sumitur propriè pro signo rei Sacræ.

Quiddi-

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est *signum rei sacræ* sanctificantis nos. S. Th: 3. p q 60. a. 2.

3. Per signum, intellige signum ad placitum scilicet divinum, hoc est ex institutione Christi D. *Sacrum, Secretum, Practicum.* quia gratiæ conferendæ, *permanens, sensibile.*

4. Per rem sacram intellige gratiam sanctificantem, quâ ratione Crux, imagines, ceremoniæ sacræ, figuræ veteris Testamenti, non sunt Sacramenta quia non sunt instituta ad significandam gratiam ut conferendam, seu quod idem, quia non sunt instituta ad justificationem hominis.

5. Sacramentum est signum trium rerum Passionis Christi D. rememorativum, gratiæ demonstrativum, vitæ æternæ prognosticon, id est, prænunciativum. S. Th: 1. c. a. 3 sed principaliter significat gratiam. S. Th: a. 3.

6 Tria in Sacramento reperiuntur. *Sacramentum tantum, res tantum, res & Sacra.*

158 DE SACR: IN GENERE.

Res tantum, *signum*, & *q.* in Baptismo Sacramentum tantum est exterior ablutio. *Res tantum*, est gratia in Baptismo collata. *Res & Sacramentum simul* est character. S. Th 3 p 101 a 3 ad 2. Est autem sacramentum tantum, quod significat tantum. *Res tantum* quod significatur tantum. *Res & Sacramentum simul*, quod significat & significatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria concurrunt. *Materia*, id est, res aliqua sensibilis. *Forma*, id est, verba, & intentio Ministris: In Sacramento Matrimonij sufficit aliquid loco verborum, v.g. nuptus, vel aliud signum exprimens consensum.

8. Eugenius IV. in literis unionis hoc ponit discrimen inter sacramenta novæ & veteris Legis, quod Sacramenta veteris Legis, tantum significaverint gratiam Sacramenta verò novæ Legis etiam causant.

9. Quod sic intellige. Sacramenta novæ Legis habent vim productivam gratiæ. Sacramenta verò antiquæ Legis non

non habuerunt vim talem: movebant
tamen & moraliter excitabant Deum ad
dandum, ritè suscipientibus gratiam,
quatenus erant signa Christi venturæ.
Sumitur hæc doctrina ex Manuali Tho-
mistarum P. Gonet: de Sac. c. 1.

*Institutio & necessitas Sacramen-
torum.*

10. Christus D. ut Deus authoritati-
vè & ut causa principalis, instituit Sa-
cramenta, ut homo verò per potestatem
excellentiæ, & ut causa ministræ.

11. Omnia sacramenta instituit Chri-
stus D. Trident. sess. 7. can. 1. Præci-
puè propter justificationem & salutem
æternam. Hic enim principalis finis &
necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem,
quæ est justificatio & salus nostra, tri-
plex assignatur à S. Th: 3. p. q. 61. a. 1.
necessitas instituendi sacramenta, scilicet
ut homo erudiatur, humilietur & exerceatur.
Sic enim loquitur. *Per Sacramento-
rum institutionem homo convenienter sua na-
tura*

160 DE SACR: IN GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur se
corporalibus se ictum cognoscens. dum non per
corporalia succurritur. Preservatur etiam à
noxæ actionibus per salutaria exercitia Sacta-
mentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sa-
cramenta. Hac autem Sacramenta fue-
runt, externa professio fidei in Mes-
siam futurum, & Sacrificia, illa ordina-
batur ad defendendum p. originale, & fiebat
per parentes vel per alium pro parvulis.
Sacrificia autem ordinabantur ad tollen-
dum p. actuale. Bonac. de sacramentis,
q. 1. punct. 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia alia,
ratione fuisse Sacrificia, alia ratione Sa-
cramenta. Cùm alia definitio Sacra-
menti, alia Sacrificij. S. Th: 3. p. q. 65.
a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter
Sacramenta Legis naturæ. Sed determi-
natum numerum Sacramentorum Legis
naturæ assignare non possumus, ut patet
ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in
3. p. de Sacram: di'p: 3. dub. 2.

15. In Lege Moylica seu scripta fue-
runt

runt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus. Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Esus Panum Propositionis. Oblatio victimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1: 2. q. 102. a. 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l. c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantum Sacramentalia, ut proportionem servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur Sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

ut,

162 *DE SACR: IN GENERE.*

ut solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p. mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesiæ S. Th. 3. p. q. 68. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nîm dato Matrimonio ut contractu civili tantum, adhuc Ecclesiæ conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem obligare ceperunt Sacramenta: tuncque legatia cesserunt. Si circumcidamini nihil vobis Christus proderit. ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum novæ Legis.

20. Duplex est Sacramentorū materia remota & proxima. Remota est inter quā & formam aliquid mediat sc. materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est
aqua

DE SACR: IN GENERE. 163

aqua. In Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia, Panis & Vinum, absentia, ait N. P. Salazar. In Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, Oleum benedictum. In Ordine res, quæ traditur Ordinibus suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

22. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Vnctione, unctio. In Eucharistia, Panis & Vinum, ut præsentia, ut insinuat N. P. Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remota. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v. g. dum loco baptizo, dico. nomino. Accidentalisis, dum servatur idem sensus, v. g. loco baptizo, dico, abluo.

De Ministro & Subiecto, ubi & de Intentione.

24. Minister Sacramentorum novæ Legis.

164 DE SACR: IN GENERE.

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subjectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum ut foemina, alij Extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est *proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita*. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est *presens animi applicatio circa opus quod agitur*, quæ h'c & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S. Th: 3. p. q. 64. a. 8. ad 3. vocat habitualement, *quæ qui ex virtute intentionis actualis non retractata perficit opus*.

27. Ministri intentio necessario requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis, S. Th: loco cit. Sufficit autem ut minister habeat intentionem generalem

DE SACR: IN GENERE. 165

tem facienti, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione parentibus, sufficit intentio Ecclesie.

De primario Sacr: eff: Au. sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quâ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instructionaliter tamen: cum solus Deus principaliter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere operato, quando causatur ex virtute Sacramenti. Tunc verò ex opere operantis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant sacramenta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus sacramentis est gratia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum uniuscujusque Sacramenti effectum.

166 DE SACR: IN GENERE.

32. Gratia omnibus Sacramētis communis alia est Prima, alia Secunda. Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale compatitur gratiam. Secunda vero gratia est, quæ advenit subiecto in gratia existenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profecturam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In pœnitentia dantur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

nis dantur auxilia quibus reliquæ peccata remittuntur, ut sunt proclivitas ad malum, languor & debilitas ad bonum & quibus veniunt tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono uti officij suscepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam proli habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico. Gratia Sacramentalis dicitur ipsa etiam gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem & quatenus ei debetur, coniungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent. Moral. d. 6 § adverte. An verò Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, alioris est fori.

*De secundario Sacr: effectu,
sc: Character.*

41. Character ex Græco. Latine idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

368 DE SACR: IN GENERE.

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur. Character Sacramentalis definitur à S. Th. 3. p. q. 63. a. 4.

Signaculum quoddam spirituale animam debilititer impressum, ad suscipiendum vel aliquid tradendum ea quæ sunt Divini cultus.

42. Est triplex Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli secernitur & ad suscipiendi alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuiusque Ordini propria adaptatur.

43. Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletè inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletè inter se differunt, ex quibus coalescit unum specie completa Sacramentum Ordinis. Labat de Sac: Ord: disp. 1. §. 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characterē & non tantum impressum perficiunt.

DE SACR: IN GENERE. 169

44. Character subiectatur immediatè in intellectu S Th: 3 p q 63. art: 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultûs, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subiecto immediato illam potentiam, in qua immediatè subiectatur fides. Sed fides immediatè subiectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrir: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat, & ungit.

Peccatum plangit, & in altari sacra tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. 1ma. ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

H

sei-

170 *DE SACR: IN GENERA.*

scitur, secundo augetur, & roboratur
tercio cibo nutritur, quarto, ab infirmitate
curatur, quinto, contra infirmitatem
reliquias per exercitium & similia juuatur,
sexto, propagatur, septimo in
gnitate instituitur.

Sic in vita spiritali homo per
primum spiritaliter renascitur, per
firmationem in fide roboratur, per
charitatem nutritur, per Pœnitentiam
peccati morbo curatur, per Extremam
unctionem contra peccatorum reliquias
mortisque prælium iuvatur, per Ma-
trimonium Christianè propagatur, per Or-
dinem in dignitate Ecclesiastica con-
tuitur. S. Th: 3 p q. 65. a. 1. Aliam
causam recitat idem S. D. loco cit: alij
aliij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia
sunt Sacramenta mortuorum, quia sup-
ponunt hominem per peccatum origi-
nale & mortale mortuum, & conferunt
primam gratiam. Reliqua sunt vivorum,
quia supponunt per gratiam vivum
& conferunt secundam gratiam, seu au-
gmentum Gratiæ.

DE SACR: IN GENERE. 179

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari. Reliqua quatuor non imprimant & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi pravitas materiam excuset; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel aspergio in baptismo.

DISTINCTIO II.

DE SACRAMENTALIBVS.

1. Sacramentalia sunt actiones, vel etiam res sacra ad colendum Deum auctoritate publicâ instituta, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, ut exorcismus, vel ordinantur ad Sacramenta, ordinantur autem

Ha vel

vel præcedendo, ut benedictio fontis baptismalis, &c. vel imitando Sacramenta. imitantur autem, producendo aliquam sanctitatem, ut aqua benedicta causat remissionem peccatorum venialis, vel causando quasi sanctitatem, ut herbe benedictæ causant expulsionem maleficiorum.

2. Sacramentalia communiter nuntiantur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, dans benedicens.

Per *ly orans*, intelligitur oratio. Dominica, quæ inter omnes præces primatur tenet, unde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aspersio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis

Per *ly conf. sio* intelligitur confessio peccatorum, extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur cunctio pectoris.

Per

Per *ly dam*, intelligitur eleemosyna, vel
alia opera misericordiae corporalia,
vel spiritualia: hæc enim reducuntur
ad penitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio
data ab Episcopo, vel alio jurisdictio-
nem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sa-
cræ, ut Exorcismi, insufflationes, bene-
dictio fontis baptismalis, & uestium sa-
cerdotalium, prima tonsura, consecratio
Chrismatis, olei infirmorum, templo-
rum, calicum, &c. admixtio aquæ vini
consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia
corporalia, v.g. sanitatem &c. item rem-
issionem peccati venialis & poenæ ipsi
debitæ sicut & expulsionem demonum,
& fugam eorum. Quomodo autem vi-
de dicta in 2. sent. Mor. dist. 10, ubi &
alia reperies

De Sacramentis in Specie.

**DISTINCTIO III.
DE BAPTISMO.**

Definitio, Divisio, necessitas Baptismi.

Baptismus ex Græco, Latine ablutionem significat. Triplex assignatur: Fluminis, Fluminis & Sanguinis.

Baptismus Fluminis definit S. Th. 3. p. q. 66. a. 1. ex Magistro Sententiarum in 4. dist. 5. Est ablutio corporis exterior facta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad generationem spiritualem.

Fluminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltem implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sanguinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij vero dicuntur Baptismi, in quan-

quantū vices Baptismi fluminis supplēt.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem quando Matth: 3. Christus Dominus fuit in Jordane à Joanne Baptista baptizatus. Ita S. Th: 3. p. q. 66 art: 2. Est necessarius, necessitate medij ad salutem æternam. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Joann: 3.

3. Dupliciter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad coniungendam vitam æternam: nempe. necessitate præcepti & medij. Illud est necessarium necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Caterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incôepit ante Christi mortem, cum

lex verus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergo præceptum sciendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in 1. Sent. Mor. dist. 11. Conc: 3. in sententia aliorum dixi.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalís, pura & simplex. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Joan: 3. Id:ò autem Baptismus potius in aqua, quam in alio institutus, quia aqua, est materia cõmunior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materiz consistat. secundum illud Matt: 29 *Baptizantes eos, id est abluentes.*

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper-

asperfione : sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset

8. Forma Baptismi est ista : Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, Amen. Matæ: ult: Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo baptizo te : Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur in *ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic : *Baptizetur servus Christi N.* In Nomine Patris, &c.

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarû Trinitas necessario sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, In Nomine, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. Ego te baptizo, in Nominibus Patris &c. non baptizat. Sci-

es, ly *Nomen*, importat fidem, virtutem, auctoritatem. Innocentius cap. 1. de Baptismo.

Minister & Subj-ctum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis: Minister solennitatis in Baptismo est sacerdos, Qui sit proprius Parochus: potest committi Diacono, ut solenniter baptizat. Bonac: disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Cajet: & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Judæus validè baptizat, si cætera concurrant. Pater ex Florentino in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum quorum unus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes.* Matthe: 28.

Et.

Et sic genitus ex bruto, & foemina homi-
ne, non est subiectum Baptismi, quia
non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

1us. Multi sunt effectus Baptismi, ex
quibus sex numerari solent. 1us &
præcipuus, est remissio peccati origina-
lis, & omnium actualium Baptismum
precedentium. 2us, est totius poenæ
peccato debitæ plena remissio, absq; ul-
teriori satisfactione. 3^{ius}. est infusio
gratiæ sanctificantis & virtutum ac do-
norum eam concomitantium. 4us, sunt
auxilia fini Baptismi proportionata, sci-
licet, ad Christianè vivendum. 5us,
est unio moralis cum Christo ut capite
ad participanda Christi merita. 6us,
effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex insti-
tutione Christi, est alius ex determina-
tione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregula-
ritatis, de qua in 2. Sent. Moral: d. 19.
Concl. 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem: hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne noceant.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profiteretur. Per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

DE CONFIRMATIONE.

Definitio, Institutio & Necessitas Sacramenti Confirmationis.

1. Confirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominis baptizati.

DE CONFIRMATIONE 181

zati, sub prescripta verborum forma, ad perfectam vite spiritualis aetatem, & Christi Nomen audacter confitendum, ordinata. Sumitur ex S Th: 3. p. q. 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Coena institutam. Et patet ex usu Ecclesiae consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert. dela Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20 in Apostolos insufflaviti quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos. nam tunc praebeuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cum potius contulerit hujus Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non est

182 DE CONFIRMATIONE

est simpliciter necessarium ad salutem, sed ad bene esse, utpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantum peccat. S. Th. loco cit. art. 8. ad 4.

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, in fronte: ut neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi cōfiteri prætermittamus. Dixi etiam, per modum Crucis, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.*

9. Adverte: Sacramentum in materiis & formas Antistitum cura ad hæc tempora conservatis, & in Concil: Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicatas.

10. SS Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem. Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo*, quia actio sacramentalis est necessario exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi: cum unum alteri non æquipolleat: aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo Crucis*: quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *Chrismate salutis*: quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

*Minister, Subiectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcop⁹ est Minister Ordinarius Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici sacerdoti Confirmationis collationem. Si Th. 3. p. q. 72. art. 11. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoncat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subiectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Diano⁹ relatus, V. *Ordinis subiectum*: Nam non est tam stricta intentio Tridentinis sed solum consulit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

DE CONFIRMATIONE. 125

16. Confirmatio confert Gratiae sanctificantis augmentum, ac quaedam Divina auxilia ad consistendum Christi fidei audacter. Secundò, cōtrahitur spiritalis cognatio, ut in Baptismo, non solum impediens, sed etiam dirimens matrimonium. Trid: sess: 24 c. 2. Tertiò, confertur character. per quem baptizato traditur potestas agēdi spectantia ad pugnam spiritualem contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem. :

DISTINCTIO V.
DE SACRAMENTO
EUCHARISTIAE.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiae.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spiritualem hominis refectiōem.

2. Licet duo sint elementa. Panis scilicet & Vinum,

Vinum, ex quo integrum Eucharistiae Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed unum tantum Eucharistiae Sacramentum, Ecclesiae auctoritate ducti consecramur. Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S. Th. 3. p. q. 73. art. 3. ex unitate finis desumit, qui est, una refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte, cum succedat in locum substantiae panis & vini, quae erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas, per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima coena, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiēbatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.

illis

Illis autem verbis Ioann. 6. Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, Nisi manducaveritis Carnem Filij hominis, &c. præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectiorem spiritua-lem. Tertiò, ut detur Sacrificium in Ec-clesia. Quartò, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quin-to, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hæreditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, alias sine eo mortuus non salvaretur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sangui-nem, non habebitis vitam in vobis. Joan: 6.

Mate-

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex filigine potest validè confici: cum ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. 3. p. q. 73. a. 3.

8. Græci, in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesiæ ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem v. g. ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1. de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabilior est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74. art. 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit prima die azymorum, Matth. 26. quâ die nihil fermentatum in domibus Judæorum esse debebat, ut habetur Exodus. 11.

10. Materia Consecrationis Sanguinis Christi, est omne vinum, modo sic verè vinum. Est autem miscèdum aqua, & hoc ob sanguinis & aqua è latere Christi fluentium representationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, Apoc: 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitu vera. Joan: 15. significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravir, ut probat S. Th: 3. p. q. 74. art: 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum.* Forma Consecrationis Sanguinis Christi. *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & aterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multu effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim,* secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistia.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, ut patet ex 1. ad Cor: 11, ibi

ibi. *Hoc facite in meam commemorationem.*
 Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur.
 Licet autem sit hæreticus, validè, sed
 sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manib⁹ duas hostias, putans esse unam, nihil deteminando, utraque manet consecrata, secundum communem DD. in Summa Dianz, verbo, Eucharistia. Item, loquendo de minoribus hostijs, si Sacerdos credit esse quadraginta, & sunt 30 omnes sunt consecratæ. Samuel de Lublino, verbo, Eucharistia. De la Cruz q. 1. de Euch. Si absolutè intendat, nec de numero tantoperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu distribuere Corpus Christi D. in necessitate, jubente Episcopo, vel Presbytero. S. Th. 3. p. q. 82. a. 3.

De Subiecto Eucharistia.

15. Subiectum Eucharistiz est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Flures autem sunt dispositiones, his versibus contentæ:

Lotus, discretus, sanus, jejunus, & aptus, Contritus, fassus, mundus, rectèq; paratus.

Lotus, id est, baptizatus, discretus, id est rationis usum habens. Sanus, id est, stomacho benè valens, ne evomat. Jejunus, jejunio naturali. Aptus, id est, censuris non irretitus. Contritus, id est, de peccatis dolens. Fassus, id est, vocaliter confessus. Mundus, id est, non pollutus. Paratus, intellige, devotione, per actus v. g. fidei, spei, charitatis &c.

16. Conscientia ergo peccati mortalis, obligatur ad præmittendam confessionem. Trid: sess: 12. c. 7. Imò oppositum docentes excommunicat. Can. 11. [Et sic antiqui Theologi docentes sufficere contritionem etiam datâ copâ Confessarij, post Concilium Trident: non sunt audiendi.

17. Sacerdos regularis non potest, cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarij suæ religionis. habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri, ad vitandam suam

religionis infamiam, quam ille cōcipiet. Gab: à S Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessionarium, cui possit devotius & utilius confiteri Idem qui supra & alij Nam reverentia huic Sacramento, debita & Divini praecepti obligatio praevalet propriae devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess: 13 c ult: triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo D. uniri, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes. Manducare utroque modo, est
non

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spiritualem, non contrariatur Tridentino. Nam per spirituales intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius, S. Th: loco cit: 2. 11.

22. Præcepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trid: sess: 13. Cant: 9. Annus discretionis in præsentis non tunc censetur quando.

do doli capaces sumus, & confiteri-
nemur, sed tunc dum Sacramentum
Eucharistiae reverenter ac devotè su-
scipere possumus. Quod licet accide-
re solear dum pervenimus ad annum
decimum vel undecimum, attamen
non tantum consideranda aetas, sed
etiam industria, ingenium, consuetu-
do, & iudicium prudentum. Mosci
2. p. Tyrocinij artis poenitentiariae.

24. Magister Soto dicit, ante deci-
mum annum potest puer communicari
si sit vivax. Vitanda tamen aliorum ob-
fensio, si valde parvus quamvis sagaci-
bus publicè conferatur.

25. Exploratores talium puerorum
duo debent considerare: scientiam &
affectum. an cognoscant, quid in hoc
Sacramento contineatur. Deinde an
in affectu ante sumptionem vehemens
desiderium habeant, in usu verò aliquam
suavitatem spiritualem vel gaudium
sentiant. Mosci loco cit.

Effectus.

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus. Proprius & principalis est, quod conferat Gratiā per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potūs spiritualis hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 2. Mor: d. 44.

DISTINCTIO VI.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

1. **S**acrificium consistit in hoc, quod Deo aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum DEI. Sic potest definiri. Sacrificium est oblatio externa, rei alicuius perma-

nentia, Deo facta cum rei immutatione in protestationem domini, in vitam & mortem sue creature. Explicatio si placet, videatur apud nostrum P. Labat. in 3. p. tract. 2. disp. 5. dub: 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in specie & legis Gratia sic definitur. Est Sacrificium Corporis & Sanguinis D.N. I.C. sub speciebus panis & vini consecrati. Congruenter autem vocatur Missa, eo quod oblatio & preces ad Deum mittantur, sicq; illorum verborum; *Ite Missa est*, sensus est, abire licet, quia oblatio & hostia salutaria jam transmissa est cum precibus ad Deum pro vobis. Hugo de S. Vict: l. 2. de Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp. 8. de Euch: dub: 11. in Eucharistia alia ratio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam ut Sacrificium, respicit Deum directè tantumquam terminum ad Quem: ipsi enim offertur ad gloriam & honorem propter bonum nostrum, ut Sacramentum, respicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut alimentum spirituale animæ,

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hac tamen peracta permanet. In his ergo & alijs est discrimen.

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess: 22 c. 2. ibi: Si qui dixerit illis verbum, Hoc facite in meam commemorationem, Christum non iussisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi aliq; Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum: anathema sit.

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canonè: pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium. Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur Deo offerre Sacrificia.

6. Sciendum ergo soli DEO sacrificari, ut patet ex definitione sacrificii. Nam licet in honorem Sanctorum DEO sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Missam,

Sam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in poenitentia.

7. Essentia Sacrificij Missæ saluatur in Consecratione unius speciei, non vero integritas. Sicut & Essentia Eucharistiæ, etli non integritas, saluatur in una specie. Attendendo actionem sacrificij non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cænæ & Missæ, secundum attendendo rem oblatam & principalem offerentem, qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solum in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessarium ad integritatem Sacrificij. Horum breuem probationem v. in 2. Sent. Mor. dist. 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th. 3. p. q. 83. a. 4. sex numerari partes Missæ. 1. Præparatio. 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra-

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. *Vnde & memores Domine, &c. Offerimus Mæstati tue.* 5. Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à Postcommunionem usq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut Deo summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agentur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem Sacrificium dicitur lazeuticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3. tum, propitiatorium. 4. tum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediate ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediate ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tiz. Uterq; enim modus causandi gratiam, tantum est Sacramentorum. Causat tamen Sacrificium Missæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Divinum, & sic non causat ista semper. Eodem modo causat alia bona spiritualia & temporalia, hoc est impetrando.

11. Per Sacrificium Missæ remittitur culpa venialis ~~ex opere operato~~, non solum mediatè impetrando auxilium, per quod homo iustus eliciat actum, qui sit formalis, vel virtualis detestatio peccati venialis, sed etiam immediatè & infallibiliter. Ita sapientissimus meus Professor, & Cathedralicus Viennensis, M. Reynerus in manuscriptis. Potest autem fieri hæc remissio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licèt per se non sufficiat ad remissionem venialis, sufficit tamen ex superaddita vi Sacrificij, sicut v.g. attritio non sufficit ad remissionem mortalis, sufficit tamen adjuncta virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Missæ remittit pœnas
rem-

temporales. quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 79. a. 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur. quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, unde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universali intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Christi.

ano, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundum Gab: à S. Vinc: verbo, Missa, correspondet Christo D. principem offerenti & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defuncto Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v.g. eleëmofynam dedit. Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente alteri applicare, non tamen potest pro eo eleëmofynam accipere, ut determinavit Alexander VII. damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v.g. animabus purgatorii.

15. Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt: Amictus, Alba, Cingulum, Manigulus, Stola & Casula. Stola servit

DE SACRIFICIO.

203

potest pro manipulo & e converso. Vel labibus & alijs. Imò stola servire potest pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent esse benedictæ sub p. mortali.

Qui tamen extra necessitatem non adhibet cingulum benedictum, non est damnandus peccati mortalis ob parvitatem materiæ. Si cingulum fractum, potest necesse, si altera pars non sufficiat. Sa: & Marchantius.

16. Melius est non celebrare (nisi aliàs Festum sit solennissimum) quam celebrare sine ministro. Licet tamen celebrare sine ministro v. g. die festo, pro dando viatico, vel dum adest humilis necessitas, sed nunquam licet mulieri, etiam deficiente viro, ministrum agere, & stante necessitate satius est carere ministro, ut probat Bonae.

17. Si Missa, diei sit de feriis, potest tunc dici alia votiva, aut de defunctis. Patet ex usu timoratorum. Imò si Festum non sit duplex, potest ex causa rationabili dici Missa Votiva, aut de defunctis. Quod procedit de Sacerdote in par-

rice.

riculari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap: Cum creatura, de celebratione Missarum.

18. Circa Cômunionem hæc advertenda. 1mò. Sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè de Consecrat. Dist: 2. est abrogatum. 3tiò. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed linguâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhæreat. Si plura petis, v. 2. Sent: Mor: de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ,

Definitio, Institutio, Necessitas hujus Sacramenti.

1. **P**OENitentia ut in præsent. Est Sacramentum in actibus poenitentis & absol-

solventis consistens, à Christo D. institutum per modum iudicij emendativi ad peccatorum remissionem. Vel etiam secundum Molcie: Sacramentum remissionis peccatorum post Baptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolemus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Christo D. institutum, quando post Resurrectionem dixit: Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Trid: sess: 14 c. 1

Finis institutionis hujus Sacramenti, ut peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacramentum Pœnitentiæ, est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, saltem in voto, dum abest copia Confessarij.

Adverte. Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum justificamur, requiritur dolor perfectus, seu Contritio,

4. Non requiritur autem hoc verum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th.

*Materia hujus Sacramenti in
communi.*

5. Materia remota hujus Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessata, sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia hujus Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet judicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales hujus Sacramenti sunt tres actus poenitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo, sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccati assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

9. Attritio est, dolor de peccati assumptus propter pœnas inferni, vel propter desertum peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas pœnas inferni, propter pœnas inferni, &c. non designatur, quod finis attritionis, sint pœnæ inferni, &c. alias attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pœnas inferni &c. Contritio vero propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum, sc, amissio gratiæ & gloriæ: sed hæc reducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus.

Attri-

Attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, iustificatur homo: per hanc verò extra Sacramentum non iustificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, sc. quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiam. Vnde Isai 15. dicitur: *Omnes in cade corruetis, propterea quod vocavi, & non respondisti.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub: Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum, Sacramentum tamen Eucha-

Eucharistia licet possit distribui pramissa contritione, non tamen suscipi, nisi pramissa Confessione. Trid: sess: 13. c. 7.

Puto tamen in prafatis casibus sufficere Contritionem virtualein inclusim in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio, S. Raym: apud Armillam, v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat. Imò, in articulo, & periculo mortis, adò, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3tiò, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, sc: circa Pascha, ait Mose: 2. p. Tyroc: artis Poenit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccari mortalis. Fernandez p. 2. c. 8 §. 3: allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

nium hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis confesos obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita poena, sed solum imponenda. Nam in cap: utriusque &c. solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesiae & careant Ecclesiastica sepultura: quæ poena, non est imposita, sed per Judicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio lata vel ferenda sententia.

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata
Fortis & accusans, & sit parere parata

Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta v.g. ad placandum Deum.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipue, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore poenæ, &c.

Lachry.

Lachrymabile, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subito morte præventi non habeamus spatium pœnitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ celesti, vel alteri.

Parere parata. Pœnitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus. Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitemur. Integra formaliter, quando rationali facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possumus. Confessio materialiter.

rialiter integra, dicitur integra physice,
Formaliter integra, dicitur integra moraliter.

19. Ad integritatem Confessionis necessarium est examen conscientie. Quare poenitens circa peccata mortalia, tenetur tantam inquisitionem præmittere, quantum adhiberet in negotio arduo, seu, quanta judicio prudentis Viri judicaretur sufficiens ad omnia peccata in memoriam revocanda. Hæc inquisitio sufficit mediocris, & non requiritur summa, Bonac: ex Navarro & alijs. Qui pluribus negotijs distracti, qui parvæ memoriæ, qui diu non confessi, magis tenentur, conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum.

20. Circumstantia peccati est accidens quoddam actus humani peccaminosi. Alia est speciem mutans, hoc est alterius speciei malitiam habens, v. g. circumstantia adulterij addita fornicationi, facit ut præter peccatum fornicationis, speciei distincta malitia inveniatur in eodem actu

actū libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum. Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti, v.g. dum furatur, peccat contra iustitiam, si verò is Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quòd peccans contra distinctam virtutē faciat, v.g. dum furatur 20 florenos, est circumstantia aggravans, eò quod peccato nova ratio modalis accrescat, sc: majoritas iniustitiæ. Gâgericus in annot. in Sūmulam Cajet: v. Confessio. Quod si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Pet

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scādalum ex peccato secutum

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro v. dicta in 2. Moral: dist: 60.

Per *ly quibus auxilijs* denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v. g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis. v. g. festi, sed hæc secusdum communem sententiam non est necessario explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinguitur in confessione explicandus. Trid: sess: 14. Can: 7. Non sufficit dicere aliquoties. Armilla & alij. Quodsi non pos-

possit haberi: exprimat poenitens numerum verò similem addendo *plūs vel minūs*, quibus verbis satisficit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum præstea veniunt in mentem. *Plūs minusve* extenduntur pro numeri cui adjunguntur multitudinem, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plūs vel minūs* extendi ad decem, & Moyses docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquitur judicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actūs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum in quo consummantur, una v.g. copula maris & feminae, unum homicidium. hæc autem consummatio actūs, ita distinguit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amasia dormit

mivit

mivit, tenetur numerum copularum explicare.

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio voluntaria poena pro peccato, à Confessario imposita ad placandum Deum cum proposito eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius imponere culpis proportionatam satisfactionem juxta prudens arbitrium. Trid: Sess: 14. cap: 8. Dixi, iuxta prudens arbitrium. Nam magis attendenda praesens poenitentis dispositio, quam culpae praeteritae gravitas.

26. Opera externa, quae imponi possunt in satisfactionem, sunt jejunium, oratio, & eleemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera poenalia carnis, quales sunt mortificationes.

Oratio comprehendit omnia opera spiritualia, v.g. celebrationes Missarum, auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia opera misericordiae.

implens poenitentiam in mortali, satisfaci præcepto Confessarij. nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filliucius, relati in 2. Mor: dist: 63.

Absolutio.

27 Absolutio à Censuris præmittatur absolutioni à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram: præmittatur ad cautelam. *Si teneri aliquo vinculo.*

28. Scias: suspensionem non afficere nisi Clericos. Quare si absolutio fertur non Clericum, dicatur. *Si teneri aliquo vinculo. Excommunicationis & Interdicti & omittendo particulam, suspensionis.*

19. Absolutio à peccatis est hæc. Ego absolvo te à peccatis tuis. In Nomine Patris & Filij, & Spiritus S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis: Absolvo te communiter D.D. Ly tamen à peccatis non omittatur. Idem de invocatione Trinitatis.

31. Sensus verborum: Ego absolvo te à peccatis tuis, hic est: ego tibi confere gratiam quam

mortali, sapientum est ex se, remissivam peccatorum.
 nec peccatorum enim forma verificatur, licet quis ac-
 a Cruz & cedat contritus & iustificatus.
 st: 63.

Quæ servanda sunt in absolutione ab
 Excommunicatione, non tam pertinet ad
 Ordinandos, quàm ad pro Confessionibus
 approbandos. v. tamen dicta in 21
 Mor: dist: 64.

De Ministro huius Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacra-
 menti Pœnitentiæ: non tamen omnis,
 sed habens Jurisdictionem in hoc foro.

33. Jurisdictio, ut nunc accipitur, est
 potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos
 gubernandos ac in regnum cœlorum di-
 rigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Or-
 dinaria habetur ex vi officij. Talem ha-
 bet Papa, Episcopus, Parochus, &c. De-
 legata, datur ab habente ordinariam.
 Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales,
 alij

alii Episcopales, alij reservari Prælatis Regularium, pro suis subditis. Papales alij reservari in Bulla Cœnæ Domini alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, sc. hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentia.

35. Cōditiones Ministri Pœnitentia quinque numerantur.

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris.

Scientia.

37. Confessarius tantâ debet polleere scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus.

bus. 2dò. ut valeat cognoscere circumstantias speciem mutantes, & notabiliter aggravâtes. 3tiò quib⁹, annexa restitutio bonorum corporis, famæ & honoris 4'o. an peccatum reservatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & sic tenetur scire casus reservatos, censuras, saltim communiore, & idem de irregularitatibus 5to. quæ dispositio necessaria in pœnitente. tandem. quæ remedia contra peccata.

Prudentia.

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga pœnitentem; modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia; aliàs exercendo officium Confessarij, sacrilegium committeret. Item; ne sit aliquâ censurâ innodatus.

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum, Con-

fessionis, triplex peccatum committit. Detractionis, infamando proximum Infidelitatis, non servando secretum Sacri- legij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist: de Sacr: Pœn:

Docet tamen Mos: in Exam: approbi- tit: 7. q. 10. nullam esse Censuram aut poenam defacto præter peccatum mor- tale. unde primò est pœna depositionis ferendæ. 2. Cogendus est talis sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur quæ, ut refert Opatovius de Pœn: disp: 13 q. 11. mutata est in reclusionem per- petuam, in monasterio. Sextam condi- tionem, ponit Mos: sc: fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam potestas ligandi & solvendi, quâ index Eccle- siasticus dignos recipere, & indignos exclu- dere debet à regno celorum. S. Th: q. 17. Suppl: art: 2.

42. Dux sunt claves in Ecclesia, uni-

Scien-

Scien-
entia
tate
quæ
di, v
abso

4
mer
mif
fio
tu
per
ren
tut
tor
L
for

po
cr
pe

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in authoritate iudicandi de dignitate aut indignitate pœnitenti. 2da. Potestatis, quæ consistit in authoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam, absolutionis ex S. Th: l. c. a. 3.

Effectus Pœnitentiæ.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ. 1. gratia remissiva mortalium quò reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio pœnitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritum mortificatorum.

Bonac: addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli. Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia.

44. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debita, extra sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesiæ solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine thesauri videntur merita Christi D. Item intercessionibus & satisfactionibus Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem mentionem feci meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritorie non ingrediuntur thesaurum Ecclesiæ ut docet P. M. Labat in fine trac: de Poen: cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à Deo.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privatâ, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciatur. Indulgentia verò fit auctoritate publicâ Nam dispensare Thesaurum Ecclesiæ

sic non convenit nisi Papa, & eū concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Jubilæo sed accidentaliter, inquantum Jubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena vero plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opac. d. 4. q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Jubilæo.

48. Jubilæus seu Jubilæum est Indulgentia plenaria, cum aliis gratiis in Brevis expressis, auctoritate Apostolicâ concessa, hisque conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum Jubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Jejunium. 4. Eleemosyna. 5. Confessio. 6. Communio.

Tractatus Sacramenti Poenit. annexi immediate solet tractatus de Centuriis ut facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij ideo sit.

DISTINCTIO VIII. DE CENSURIS.

1. **C**ensura est pœna Ecclesiastica huius vel illius Ecclesie bonum privans. Juxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspendio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præsentia, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est *censura Ecclesiastica*, quâ homo Christianus communibus fidelium bonum privatur. Fernandez p. 2. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Tolletum.

3. Excommunicatio alia major, alia minor. Major definitur à De La Cruz. *Est censura Ecclesiastica privans externam communicationem fidelium, tam in civilibus quam in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.*

Minor: *Est censura Ecclesiastica privans passivâ Sacramentum receptione,*

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convivio consistit. Sacramentorum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Eff. ctus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur, prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.

Per ly *Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto.

Per ly *Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per ly *Vale* denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly *Communio* denotatur contractus civilis. Per ly *Mensa* denotatur una mensa, unus lectus, non tamen unum cubiculum, si habitent ut alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: § 12 Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: alias incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorij Clericorum percussores. Ita nominatim denunciati, hoc est, per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Calus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Utile. Lex Humile Res ignorata. Necessè.

Per *Utile* intelligitur omnis rationabilis & sufficiens utilitas temporalis & spiritualis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei vitium, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur urbanitatis causa.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subjecti, v. g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessè* denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. *Suspensio est censura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij* Pro officio intellige tam Officium Ordinis quàm jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quàm simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;.

De Interdicto.

10. *Interdictum est censura Ecclesiastica privans aliquorum sacramentorum ministrati-
one & receptione, divinis officijs etiam audien-
di, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesia-
v. Sententias Morales. l. 3. d. 18.*

11. Triplex est interdictum. Locale. Personale Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. *Cessatio reducitur ad interdictum est simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesia
pro-*

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. Cessatio.

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in poenam, sed in signum gravissimi maioris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v.g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent. Mor L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum iure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam poena.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex, Ex defectu corporis. Ex defectu
ani-

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum una sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam. Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi. indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTINCTIO IX.

DE SACRAMENTO EXTRE- MÆ VUNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Extrema Vnctio quia ultimò ea ungitur homo. Primò ungitur in Baptismo. 2. In Confirmatione. 3. In Sacerdotali ordinatione. Tandem in Extrema Vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema Vnctio est Vnctio hominibus infirmi, à Sacerdote in determinatis partibus corporis facta, Oleo per Episcopum consecrato, sub præscripta verborum forma, ad salutem animæ, ac etiam corporis, si expedit, divinitus ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. instituit, & S. Jacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unâ cum Sacramento Pœnitentiæ, cum sic horum consummativum. Gonet in Manuali Thomæ 5. 1. De extrema Vnct.

DE EXTREMA UNCT: 233

Et sic quando Christus D. Marci 6 misit Apostolos, Oleo ungere infirmos, hoc Sacramentum potius insinuavit, & non instituit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de necessitate Confirmationis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum: Proxima verò est Vnctio.

Forma: *Per istam Sanctam Vnctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum, In Nomine Patris &c.*

Eadem forma in omnibus unctionibus repetitur, mutato partium ungendum nomine.

Nec per tot unctiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæc partiales unctiones & formæ ordinantur ad unum finem, sc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

234 DE EXTREMA UNCT.

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subiectum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus; est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c. Jacob 5.* Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc Sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præ senio deficientibus, amentibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuelem de Lublino, & Armillam, licet antea non petijissent; modò sint personæ, bonæ vitæ secus, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministretur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-

tent.

tentias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere morituri.

7. Hoc Sacramentum negari debet
sanis, conflictum, mare procellosum
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur, a-
mentibus a natiuitate, pueris rationis
usu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes Ungende.

8. Necessario ungendi sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesiæ etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem ungunt. Sed
renum unctio in mulieribus pudoris gra-
tiâ omittitur.

9. Observe: Sacerdotes non in pal-
ma, ubi Chrismate sunt uncti, sed in ex-
teriori manûs parte, vel infra palmam
ungi debere: licet absolutè nihil referat
in palmis tingi.

230 DE EXTREMA VNCT:

10. An verò inter partes ungendas necessario sit servandus ordo, negandum est. Sed quòd utrumque organum sensus ex præcepto sit ungendum, tenet Bonac: in præl: punct: 5. ex Naldo; ubi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, unum oculum, autem, manum, narem, & os, veloter sine forma Crucis ungere sufficit, & unam formam dicere. Per istam Vnctionem, & suam pyssimam misericordiam indulget Tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.

Iteratio:

12. In una infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis Viri, in aliud periculum incidat, etsi plene non convaluerit, potest iterum ungi.

Effectus.

13. Extremæ Vnctionis tres præsertim

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, sc: diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quod in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum producantur.

DISTINCTIO X.

DE SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur.

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est Signaculum quoddam Ecclesiæ.

sia, per quod spiritualis potestas traditur Ordinato. Mgr: in 4 dist: 24.

3. Institutus à Christo D. in ultima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipuè institutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines instituti, utpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Est autem Ordo, principaliter institutus ad communem Ecclesiæ utilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter toti Ecclesiæ & non cuilibet in particulari.

Materia, Forma, Minister.

5. Materia remota ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima, est talis rei traditio. Forma, sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expressione.

6. Solus Episcopus est Ordinarius Sacramenti Ordinis Minister.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio. 2. Prima consecratio.

1. *ra.* 3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata* 6. *Dimissoria,* si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura. 7. *Vita bonitas,* hoc est, esse in gratia, & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio. 8. *Scientia;* 9. *Temporum interstitia.* Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia, servantur inter alios Ordines.

10. *Tempus.* Conferantur ergo Ordines Sabbathis quatuor Temporum, nec non Sabbatho *sitientes,* & Sabbatho sancto, tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere generalem ordinationem. Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest.

11. *Locus.* Qui in ordinatione solenni est Ecclesia. In privata, sacellum, vel capella.

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minorib^{us}, septem completi. Pro Acolythatu duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, *l. quæ ætate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non detur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mundo renuntiare, Trid: sess: 23: c. 4. quoad omnes partes.

Mino-

Minores non dentur ei, qui saltem
linguam latinam non intelligit. Trid:
l. c. 11. & addit. *Nemo ijs intretur, quem
non scientia spes maioribus Ordinibus dignum
ostendat.*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordinem
exercendum pertinent, non sunt in-
structi. Trid: 13. & addit. *Sciant maxime
decere, si saltem diebus Dominicis & solemni-
bus, cum altari ministraverint, sacræ Com-
munionem perceperint.* Per literas, intelli-
ge divinas, quas v g. Catechismus Ro-
manus, & similes libri continent.

Sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistrantur. Trid l. c. cap: 14.

Mortaliter peccat qui indigno con-
fert Ordines, quia infideliter dona Dei
dispensat. Ecclesiæ detrimentum facit,
honorique Divino S. Th. in suppl. q. 16.
a. 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Exa-
men.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. 1mo. ignoti. 2do. bigami. 3to. neophyti. 4to. corpore vitiiati. 5to. de thoro illegitimo nati. 6to. servi. 7mo. ad rationem obligati ante factam rationem, v.g. tutores. 8vo. homicidæ, quævis iuste occidant, v.g. carnifex, se vel alium mutilans. 9no. hermaphroditi, etiamsi sexus virilis prævaleat, præcipue res notoria. 10. omnes alij irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus. Acolythatus. Subdiaconatus. Diaconatus. Presbyteratus.

Hi unum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur scilicet ad conficiendam Eucharistiam.

Omnes ratione Sacramenti gaudent cum omnes secundum S. The. in 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 2. in O. characterẽ imprimantur.

12. Hi Ordines differunt inter se: alii enim

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria, & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt Deo specialiter Mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus, Minores, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Primà tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solum dispositio ad Ordines. Multò minùs Cantoratus, cum non habeat specialem respectum ad Eucharistiam:

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d. 24. q. 3. art. 2. in O. & in Suppl. q. 40. a. 5. Vide d. 24. in 4. Sent.

Thomist: d. 51. Idem docetur de Papa: tu, à fortiori, nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: *Est professio quedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumq; privilegiorum.*

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri solet. Qui illam suscipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ, & quilibet dum tondetur, dicit: *Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues hereditatem meam mihi.* Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quòd sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanea, ita anima Clerici debet continere res externas & esse vacua curis humanis. Cath: Rom: de Sacr: Ord.

19. S. Petrus dicitur primam tonsuram

tam primò instituisse in memoriam Co-
ronæ spinæ impositæ Capiti Christi :
Cath: Rom: ibid.

Ostiararius.

20. Est spiritualis potestas, per quam or-
dinatus in Ostiarium, potest dignos recipere,
& indignos, ab introitu templi repellere,
ad Eucharistiæ Sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, claves Eccle-
siæ, proxima, scilicet ab Episcopo tra-
ditio, cum quibus ab Archidiacono,
aut ab alio vicem gerente deest curæ
ad claudendam & aperiendam januam
Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt
cymbalum. Forma verò: verba Epi-
scopi, in quorum prolatione & clavium
traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est spiritualis potestas, quæ ordina-
tus in Lectorem potest prophetias in Eccle-
siâ legere. Ejus materia remota liber
prophetiarum, proxima, traditio. For-
ma, verba Episcopi, in quorum prola-
tione & materiæ traditione character
imprimitur.

Exer.

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quempiam ab Eucharistia sumptione impediât. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materia traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare urceolos cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem unus urceolus, & candelabum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione urceoli secundum S Th: in Suppl: 3. p. q. 38. art: 5. ad 6. cum iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiam ordinatus: fit enim preparatio materiae. In candelabri traditione, utpote actu secundario, character potius extenditur quàm imprimitur. Et licet

Aco-

Aeolythus à candelabri ministerio denominetur, non idcò fit quia principalis sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam præparare. Ejus materia calix vacuus cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materis traditione character exprimitur.

Opatovius de Sacr: Ord: præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum. Sed Gab: à S. Vinc: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

Hæc servantur in collatione Subdiaconatus.

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita: 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpotè in gravi materia decipias Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp: n. 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occurrat, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c. 27. Tertiò paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda.

Diaconatus.

26. Est *spirituali potestas quâ ordinatus in Diaconum preest Evangelium solemniter in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio: Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum: Sâ v. Ordo n: 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materia traditione character imprimitur,*

Opere

Opus de Sacr: Ord: disp. 1. q. 4. præ-
ter traditionem libri Evangeliorum affi-
gnat pro materia proxima manuum im-
positionem. Sed Gab: à S Vinc: pro per-
fectione & complemento.

Tempore tamen à Apostolorum materia
erat manuum impositio, & modò est
apud Græcos. Unde ad similes diffi-
cultates dicendum est materiam à Christo
D. in genere: in specie verò ab Ecclesia
determinatam. v. Genet in Manuali Tho-
mistarum de Sacr: Ord: c. 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicit
quod Senior, non tantum spectando æ-
tatem sed & morum gravitatem, pru-
dentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui ha-
bet potestatem co-ficiendi corpus & sanguinem
Christi D. Quia Presbyteratus d. fuitur:
Spirituali potestas quæ Ordinatus in Presbye-
rum corpus & sanguinem Christi D. conficit.
Ejus materia remota est calix cum vino
& patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missasq; celebrandi in Nomine Domini In hujus prolatione & materię traditione character imprimitur.

28 Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, utpote in Sacerdotio emimententer contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesię aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti. 4. admittere dignos. 5. Missę assistere, ne quis propius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quę celebrãtem turbant, &c.

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Rom: dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed

hic actus secundarius. Nam materia huius Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opac: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitum: quod intellige extra Missam & dum noturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse prædicare, intellige recitativè legendo publicè Prophetarum libros.

2. Officium Lectoris est Catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcista.

31. Est Nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi.

32. Est cerceos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium. 2do. Subdiacono urceolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris
vallis, Diacono, ut Sacerdoti offerat,
præparare ac ministrare. 2. Epistolam
in Missa solenni cantare. 3. Palas & Cor-
poralia abluere. 4. Crucem in Procef-
sionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionan-
tem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solen-
niter baptizare ex commissione Parochi,
sed in necessitate. 4. prædicare, saltim
per modum catechizantis. 5. in Missa
solenni Evangelium cantare, & in Ma-
tutino Homiliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium,
quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc
revocatur preces pro populo ad DEUM
fundere, & esse Mediatorem inter DE-
um & hominem. 2. benedicere quâ ra-
tione dicitur sacrans. 3. præesse, quâ ra-
tione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux
inter personas consecratas. 4. prædica-

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. 5. Sacramenta conficere & ministrare, quâ ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans. Vade in Pontificali hæc assignantur. Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quo revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Plura de his videbis apud Opatovium de Sacram: Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab: à S. Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo, aliàs esset irregularitas ex delicto. Qui verò nullis ordinibus initiatus, præfata officia nullo modo exercere valet, refert idem Ductor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constituti speciali obligatione tenentur ad castitatem, suntque sacrilegi per violationem ejusdem. Præterea tenentur sub p: mortali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, scias quatuor esse

esse genera Personarum obligatarum ad
horas Canonicas. In Sacris Ordinibus
constituti, Beneficiati, Professi choro ad-
dicti & Morales.

Essentia Ordinum.

39. Duo præsertim numerantur, sc.
augmentum gratiæ & Character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conse-
crantur post orationem. 2. Sacri non den-
tur sine Missa. 3. dantur in Ecclesia Epi-
scopali nisi aliter Episcopus ordinaverit.
4. cum decatis vestibus. Minoribus ini-
tiandi cum superpelliceo accedant. In
Subdiaconum ordinandus, cum amictu,
alba, cingulo, manipulo & Dalmatica
accedat. In Diaconum præter hæc, cum
stola. In Sacerdotem cum his, insuper
cum calula, omissa Dalmatica, accedat.

*Significatio vestium in Sacris
constitutorum.*

41. Amictus significat velum, quo Chri-
sti facies in domo Caiphæ velata fuit à
Ministris dicentibus: prophetiza nobis Chri-
ste, qui te percussit, Alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisoriè.

Cingulum quo alba comprimitur significat primum ligamen: quo Judæi, Christum comprehendentes ligaverunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit.

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram, quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in humeros ejus imposita fuit. P. M. Camillus in Cæremoniali Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba*: puritatem. *Cingulum*: re-pressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi fodarium ad extergendum vol-

tum, quo significatur extensio minimarum calparum (significat etiam *manipulus* fructum honorum operum)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sanguinem dispensat (sed hoc jam non est in usu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis, plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem, quia conficit Sacramentum charitatis sc: Eucharistiæ. Ita S. Th: in supplem: 3. p. q. 40. a. 7: excepta utrâque parenthesi.

Significatio vestium Episcopaliurn.

43 Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quæ sunt *caliga*, *sandalia*, *sucinctorium*, *tunica*, *dalmatica*, *mitra*, *chirotheca*, *annulus*, *baculus*, quia novem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes possunt, sc: Clericos ordinare, Virgines benedi-

cere,

tere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Christma conficere, vestes & vasa consecrare.

Per caligas significatur rectitudo gressuum.

Per sandalia, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per succinctorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per tunicam perseverantia, quia Joseph dicitur tunicam talarem habuisse, quæ descendente usque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per Dalmaticum largitas in operibus misericordie.

Per Chirothecas cautela. Per Mitram scientia utriusque testamenti, unde & duo cornua habet.

Per baculum cura pastoralis, quæ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi, unde versus,

Collige, sustenta, stimula, vaga, mortida, lentas

Per

*P*er annulum Sacramenta fidei, quâ Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum privilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitime certantes accipere. Hæc in terminis loco cit: sub conficere chrisma, includitur confirmare.

DISTINCTIO XI. DE MATRIMONIO

DEFINITIO & INSTITUTIO.

1. **P**reambula Matrimonij sunt Sponsalia, quæ sunt *mutua futurarum nuptiarum promissio*. S Th: in Suppl: q. 43. a. 1. Matrimonium verò secundum rationem contractus naturalis consideratum est *legitima concubitus maris & femina in usum cōiugij, individuam vitam consuetudinem retinens*, Labat de Matrim: dub: 1. § 2.

Sed in ratione Sacramenti consideratum, est *nova legis Sacramentum à Christo*

D.

D. institutum causativum gratia unitive. N.
P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosè: in Exam: approb: tit: 1. q. 5. Nec solum in hoc Sacramento significatur gratia coniungens conjuges ad invicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. Juxta varietatem temporum est varietate institutum matrimonium. In statu innocentie, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratiæ à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th. in Suppl: q. 42. a. 2. Institutum inquam, sive Joan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Differentia inter Sponsalia & Matrimonium,
Diffe-

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusque. Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpore ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per natus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D. Th. in Suppl. q. 42, a. 1. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis. *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Hocum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliter non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem; vel, ego vos coniungo in facie Ecclesie, ut pro veris conjugibus coram hominibus

fitis

titis. De la Cruz, de Matrimo: q. 1. n. 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cum ipsi tantum ponant formam, ut patet ex Concilio Florent. in Decreto Unionis Armenorum. Sacerdos enim tantum est Minister accidentalis, alias Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid: quod est contra Sess. 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt. Fides, proles, Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges miscantur. Proles, ut Christianè educetur. Sacramentum, ut Matrimonium non separetur.

Finis Matrimonij.

7. Est, 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum. 2. remedium concupiscentiæ. 3. commoditas obsequij utriusque ad invicem.

Eff. Græ.

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia unitiva, hoc est, gratia sanctificans, ut a

ut importat mutuam concordiam, decentem usum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam prolis educationem, rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem, & fidelem dispensationem: Mosc: 2. p. Tyroc: artis Pœnit: §. 4. n. 25.

Banna.

9. Antequam Matrimonium contrahatur, ser à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solennia, publice denuntiatur, inter quos Matrimonium contrahendum. Trid: Sess: 24. cap: 1.

Hæc faciant conjuges, ut rectè suscipiant hoc Sacramentum.

10. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali, aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Confiteantur & communificent. Sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant. 5. habeant rectam intentionem, & non contrahant libidinis causa.

*In celebratione Matrimonij hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Eccle-
siae. 2. coram proprio Parocho, vel
alio Sacerdote de Parochia seu Ordina-
rij licentia. 3. adfint ibidem duo testes.
4. interroget Parochus contrahentes,
an velint contrahere Matrimonium de
præsenti, & notificentur de illorum mu-
tuo consensu. 5. Parochus dicat hæc:
Ego vos coniungo in Matrimonium, In No-
mine Patris, &c.

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc depu-
tato nomina Conjugum, testium, diem,
& locum contracti Matrimonij descri-
bat, & librum apud se diligenter cu-
stodiat.

Impedimenta impediencia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantum impediunt, ne li-
cite contrahatur Matrimonium, validum
tamen est. Alia, contractum dirimunt,
tanquam invalidum.

14. Impedimenta raptum impediencia sunt quinque: verum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet docere uxorem. 1. occisio uxoris adulteræ propria auctoritate facta. 2. Presbyterium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in baptismo aut Confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria uxore. 5. publica poenitentia. Sed hæc, jam non est in usu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundum dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, 3. 4. n. 6. de Matr. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: quæ 3. paræ: 14. n. 20 non inducit mortale, et si dispensatio non petatur.

16. Si quis dispensationem desiderat
adeat

adeat
tum
spons
& Re
Matr

17
simpl
tum

18
tio, c
tur M
ab O
tur c
const
liam

19
dia m
cam
nia,
ram
bis in
In
lenni
nedic
colen

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impediētibz impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuæ & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: n. 110. ex D. Antonino & Palud:

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quā certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventûs, usq; ad Festum Epiphaniæ, & à media nocte ante Feriam quartam Cinerum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè. Trid sess 24. c. 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v. g. accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonacini cit. n. 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Bannorum publicatio: dum modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, ut dum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v. g. tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, coactio, votum cognatio, crimen, Cultus disparitas, vi, crdo, ligamen, honestas,

si fis
si p
Rapt
Hæc f

2
re cu
gnet

C
effe

Qu

C
nat

v
tra
gis
occ
tra
ter

Si sis affinis, si forte coire nequibis,
 Si parubi, & duplici defit presentia testu;
 Raptaq; sit mulier, nec parvi reddita tuta.
 Hæc facienda vetant connubia, facta retractat.

Error Personæ.

23. Tunc est, si quis putat contrahe-
 re cum Catharina, & contrahit cum A-
 gnete, &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans
 esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis &
 naturalis.

Crimen.

Est quadruplex. 1. Si adulteri sibi in-
 vicem promiserunt de Matrimonio con-
 trahendo, post mortem alterius conju-
 gis. 2. Si vir & foemina convenerunt ad
 occidendum conjugem, ut inter se con-
 trahant, & defacto occidunt: oritur in-
 ter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmissio adulterio. 3. Si unus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivere innocente, dummodò uterq; adulter sciat alterum conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsecutum, ut docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac: de Matr: q. 3. punct: 6. n. 8.

Cultus disparitas.

Ut si fidelis contrahat cum infidelis, id est, cum non baptizata.

Vis.

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v. g. mortis, vel notabilis verberationis: etsi tunc interiorius consentiat. Nam alias hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensus, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in foemina minor metus requiritur.

Ordo

Ordo sacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato juncus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur, ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsæ. Hæc propinquitas tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Confurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum,

dum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia còeundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentiâ Parochi, & duo-
rum testium contractum, est illicitum,
& novo jure Tridentini nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu
rapta est in potestate raptoris, non po-
test esse Matrimonium. Et raptor, auxi-
liantes, consules, faventes, excom-
municantur, manent perpetuò infames.
Quòd si sint Clerici de proprio gradu
decidant & tenetur raptor, raptam de-
center arbitrio Judicis dotare, siue eam
in uxorem ducat cessante raptu & liber-
tati restituendo, siue non. Trid: sess. 24.
cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè committi
fi, quando mulier vi rapitur ad Matri-
monium, non verò si rapiatur ob aliam
causam, etiamsi rapiatur causa libidi-
nis, Sanchez. Et declaravit Sacra Con-

gre-

gregatio, quam insinuat Summa Dianæ,
v. *Impedimenta Matrimonij* n. 22.

Et hæc de 5. Opusculis Sententiarum
Sacrarum in memoriam 5. vulnerum
Christi Crucifixi. Pro Honore SSmæ
V. Matris DEI MARIE & omnium
Sanctorum.

SUPPLEMENTUM.

Distinctionis nonæ de extremo judi-
cio. Opusculi 1. quod explicat Sym-
bolum Apostolorum. Vbi de Signis
præcedentibus finem mundi. Et de
Antichristo.

De Signis.

S. Hieronymus relatus à S. Th: in
Supplemento 3. partis q. 73. a. 1. po-
nit 15. signa. Primo die omnia ma-
ria exaltabuntur 15. cubitis supra mon-
tes. Secundo die, prosternentur ita
profundè ut videri non valeant. Ter-
tio die, in statum redigentur antiquum.
Quarto. Bellux & omnia animalia quæ
moventur in aquis, congregabuntur.

per modum contentionis invicem mugientes. Quinto. Omnia volatilia cœli congregabuntur in campis invicem plorantia, non gustantia, nec bibentia. Sexto. Flumina ignea surgent ab occasu solis contra faciem firmamenti, usque ad ortum solis fluentia. Septimo. Omnia sidera & fixa spargent ex se comas sicut cometae. Octavo. Erit magnus terræ motus, ut omnia animalia prosternantur. Nono. Omnes lapides magni & parvi dividuntur in quatuor partes, unaquæque aliam collidente. Decimo die. Omnes plantæ fluent sanguineum rorem. Undecimo. Omnes montes & colles ac ædificia in pulverem redigentur. Duodecimo. Omnia animalia venient de desertis & montibus mugientia, nihilque gustantia. Decimotertio. Omnia sepulchra aperientur. Decimoquarto. Omnes homines de habitationibus recedent non intelligentes neque loquentes. Tandem decimoquinto die. Omnes morientur & resurgent cum mortuis diu defunctis. Addit S.

Th:

Th: S. Hieronymum hæc referre & non
asserere. Quæ enim tunc præcedent,
vix sciri potest, exceptis quæ scriptura
commemorat.

De Antichristo.

1. Hic nascetur Babylone de tribu
Dan: ita sentit B. Albertus Magnus in
compendio veritatis Theologicæ l. 7.

c. 7.

2. Primò veniet cum benignitate &
miraculorum operatione, & tunc à Ju-
dæis suscipietur, qui ei specialiter ad-
hærebunt, ad quorum conversionem
venient Enoch & Elias, & tunc Anti-
christus in apertam persecutionem con-
surget. ita idem B. Doctor loco cit: c. 10.

3. Faciet imaginem suam adorari.
Signabit sequaces in manu dextra & in
frontibus. Sicut in Christo D. omnis
plenitudo sanctitatis fuit, ita in Anti-
christo omnis plenitudo iniquitatis. ita
idem B. Doctor loco cit: c. 8.

4. Regnabit tribus annis & medio.
Vnde Danjelis c. 11. *juravit Angelus per*

vita.

viventem in aeternum, quod in tempus. sc: unius anni. & tempora. sc: duorum annorum. & dimidium temporis, id est, dimidij anni Glossa hoc spatio dicitur duratura desolatio sub Antichristo. idem B. Doctor c. 13. idem habetur Apocalypsis c. 13. ibi. Qui similis bestiae, & qui poterit pugnare cum ea? & datum est ei os loquens magna & blasphemias. Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.

5. Praecursores iudicis erunt Enoch & Elias. Hi praedicabunt diebus mille ducentis sexaginta. Apocalypsis c. 11. id est, tribus annis, sicut ipse Christus praedicavit. *Amidi saccu.* Glossa. Praedicantes poenitentiam & exemplum ostendentes. idem B. Doctor c. 12.

6. Tandem Antichristus occidet eos in Hierusalem & jacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus & tribus noctibus & dimidio, & resurgent & ascendent in caelum in nube. Antichristus vero post mortem eorum regnabit quindecim diebus. idem B. Doctor lo-

quod est.

7. Potestate suâ Dominus occidet Antichristum, sicut dicit Glossa super Apocalypsim, sive per se sive per Michaëlem. Occidatur autem in monte Oliveti in pascione in folio suo, in loco circa quem Dominus ascendit in cœlum. Antichristo verò interfecto non statim veniet Dominus ad iudicium, secundum Glossam super Danielem concedentur quadraginta quinque dies ad refrigerium iustorum & pœnitentiam subversorum. Quantum autem sit spatium inter illos quadraginta quinque dies & finem mundi nemo scit. Ministri verò Antichristi post mortem ejus gaudebunt ducentes uxores, & dicentes licet princeps noster mortuus sit, habemus tamen potestatem, pacem & securitatem: & cum talia dixerint, repentinus eis superveniet interitus. Judæi verò tunc convertentur ad fidem, & Sancta Ecclesia usque ad finem mundi pacificè quiescet: quia tunc fraudulencia & levitia diaboli penitus ubique deficiet. idem. Beatus Doctor c. 14.

Ex quo patet quindecim signa quæ
ponit S Hieronymus si quid veritatis
habent sequentur Antichristo jam
occiso.

Errata sic corrigantur.

Distinctionibus, l. dictionibus, f. 27. buin-
tam, l. quintam f. 29. Colonensi, l. Co-
loniensi, f. 31. p. moralis, l. p. moralis,
f. 31. Patres, l. partes, f. 54. l. 21.
f. 61. rumor, l. sumor, f. 58. desinent,
l. definiunt. f. 93. Can. l. can: f. 95.
lucis, l. locis, f. 10. q. 2. l. q. 92. f. 116.
intestinis l. in intestinis, f. 117. accom-
datis, l. accommodatis, f. 143. con-
mutativa, l. commutativa. f. 144. Homici-
die l. homicide f. 247. exprimitur l.
imprimetur f. 247. claudrina l. clandes-
tina f. 261.

*Cetera benevolus Lector corrigat,
excuset & sanè intelligat, v.g. f. 63.
& 274. n. 5.*

que
ritatis
am

buiq-
l. Co
re is,
l. 21.
p. 107,
C. 98.
f. 110
m. 3.
on li-
mict-
eur l.
ande.

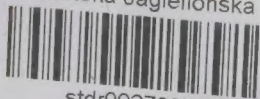
igat,
f. 63.

Mag. J. C. J.

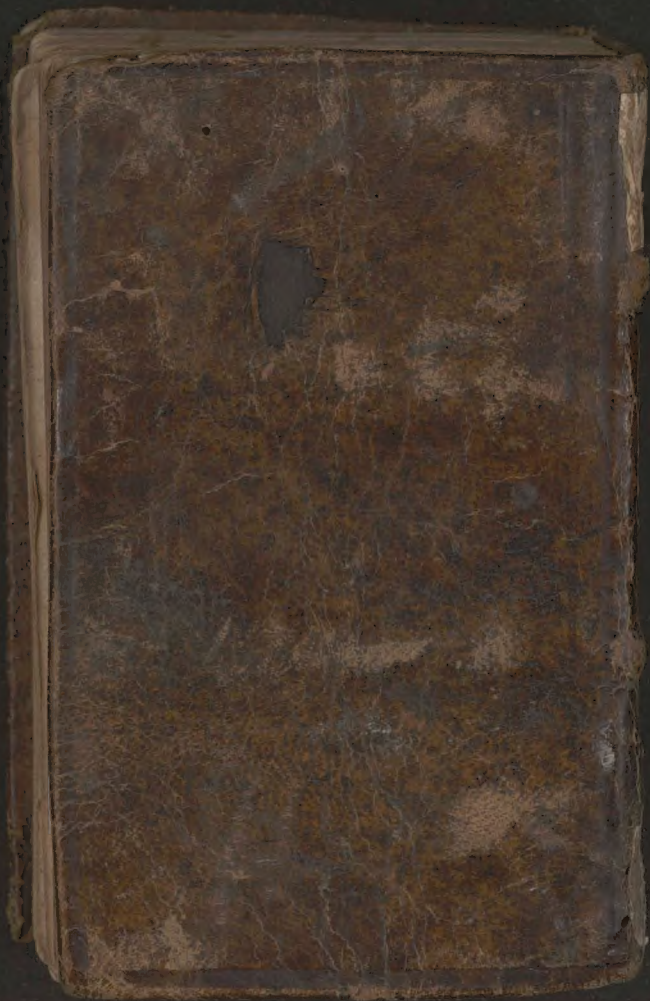
17-11-17

17-11-17

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027939

of the
center
area